Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Қўмитасининг рўзномаси

1991 йил 20 июнь
ПАЙШАНБА
№ 117 (5.159).
БАҲОСИ 8 ТИЙИН

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган ◆ Ҳафтада беш марта чоп этилади

ТАНГЛИК ЧОРАСИ, ТЎКИНЛИК ЙЎЛИ МЕҲНАТДА

КОСОН РАЙОНИДА АҲОЛИНИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯЛАШ ТАДБИРЛАРИ ИЗЧИЛ ҚЎЛЛАНИЛАЁТИР

Мамлакат бозор иқтисодиёти йўлини танлади. Биз — Ўзбекистон ССР халқ депутатлари сессияларда бозор муносабатлари катта қийинчиликлар келтиришини, шусиз ҳам камбағал халқимизни баттар эзиб қўйишини тасаввур эта олган эдик. Ҳозирги кунда одамларни ўйлантираётган жумбоқ аниқ: қачон бугунгидек хатарли, хароб турмушдан қутуламиз? Қачон тинч ва осойишта ҳаёт кечира бошлаймиз?

— Бу саволга жавоб беришдан олдин бир нарсани унутмаслигимиз керак, — дея таъкидлади жумҳурият Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессиясида сўзлаган нутқида. — Халқимизнинг бугунги сиёсий савияси, онги ва миллий ғурури шундай кўтарилганки, эски, қуруқ гаплар, ташвиқотлар ҳозир ҳеч қаерда ўтмайди. Ҳаёт ўртага қўяётган ҳамма масалани шуни ҳисобга олиб таҳлил этиш, уларга худди шу нуқтаи назардан ёндашиш керак. Ким буни тушунмаса, хатога йўл қўяди.

Чиндан ҳам одамлар қуруқ гап-сўзлардан, мажлисбозликдан чарчашди. Турмуш кечиришнинг оғирлашганлиги қўшимча қийинчиликлар келтириб чиқармоқда. Косон район партия ташкилоти, райижроқўм вазиятга тўғри баҳо бериб, меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан аниқ тадбирларни изчил амалга оширишга ҳаракат қилмоқда. Энг аввало эътибор уруш ногиронлари, боқувчисиз қолган оилаларга, байналмилалчи жангчиларга қаратилмоқда. Бир нарса кишини хурсанд қилади: кўп миллатли халқимиз қўлни қўлга бериб, муаммоларни ҳамжиҳатликда ҳал қилишга ҳаракат қилмоқда. Тангликнинг чораси, тўкинлик йўли фақат меҳнат эканлиги эътироф этилмоқда. Шу йилнинг 16 март ҳамда 20 апрель кунлари ўтказилган шанбаликлар туфайли касаба уюшмалари, меҳр-шафқат фондига юз минг сўмдан зиёд маблағ тушди. У ёрдамга муҳтожларни ижтимоий ҳимоялаш мақсадлари учун сарфланаяпти.

Районда 6 мингдан зиёд ишсиз бор. Уларни тезроқ ижтимоий меҳнатга жалб қилиш учун барча имкониятни ишга солаяпмиз. Кичик корхоналар қурилаяпти. Қозон механика заводининг халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришга мўлжалланган бўлимини очаяпмиз. Қозон шаҳрига 54 киши ўқишга юборилди. Улар малакали кадрлар бўлиб етишишларига шубҳа йўқ. Шунингдек, Уфадаги корхона билан ҳамкорликда ўзбек ва араб имлосида ёзув машинкалари тайёрлайдиган корхонани бунёд этишга изчил киришилди. Италиянинг «Каррера групп» фирмаси билан ҳам алоқа йўлга қўйилди. Яқин келажакда газмол тўқиб, тайёр маҳсулот берадиган ажойиб комбинат қурила бошланади. Район тайёрлов идораси қошида йилига 3 миллион шартли консерва банка, шарбат ичимликлар тайёрлайдиган корхона қурилиши шу йил сентябрь ойида ниҳоясига етади.

Район партия, совет ходимлари одамлар орасида бўлишга, омманинг мутлақ ишончини қозонишга ҳаракат қилишяпти. Долзарб масалалар жойида ҳал этилмоқда. Ленин номли давлат хўжалигининг Дарча участкасида бўлганимизда аҳоли ниҳоятда зич яшаётганлиги, ижтимоий соҳа оқсаётганлиги маълум бўлди. Кўпчилик таклифига кўра шу ерда давлат-кооператив хўжалиги ташкил этилди. Янги хўжаликка чўл зонасидан ҳам ер ажратилди. Ижара пудрати жорий этилди. Мана шунинг ўзи бозор қийинчиликларини енгиш, одамлар кайфиятини кўтаришда муҳим омил бўлаяпти. Зеро ишонч, ҳамжиҳатлик бор жойда иш олдинга босаверади.

Ўзбекистон ССР Президентининг ҳаётбахш фармонларини бажариш юзасидан ҳам аниқ тадбирлар амалга оширилаяпти. Уч ярим минг оилага уй-жой учун яхши ердан 600 гектар ажратдик. 4800 оила 25 сотихдан томорқа олди. Бироқ тан олиш керак, ўтган йили томорқалардан фойдаланиш кўнгилдагидек бўлмади. Баъзи хўжаликларнинг бошланғич партия ташкилотлари, фаоллари масалага бир томонлама ёндашаётганликлари маълум бўлди. Ахир ернинг умрини бекор ўтказиш ўзимизга зиён. Мақсадга эришилмас экан, деҳқон бозорга кўз тикиб қолаверади.

Бу йил район бўйича 15,5 минг гектар майдонга ғалла экилди. Ҳосил чакки бўлмади. Айни кунларда ўрим-йиғим қизғин олиб борилаяпти. Олинадиган ҳосилнинг камида 50 фоизи тегирмонларда тортилиб, аҳолига сотилади. Давр руҳини, шу кун талабини қалбдан ҳис қилаётган раҳбарлар хайрли ишларга бел боғлашмоқда. Жумладан, Ленин номли колхоз бошқаруви ҳар бригада ўз эҳтиёжи учун 10 гектардан ғалла экиши учун имконият яратди. Бу ташаббусни келгусида бошқа хўжаликларга ҳам тадбиқ этамиз. Зиғир, кунжут, нўхот каби унутилган экинларни етиштириш йўлга қўйилди. Қисқа вақт ичида 8 та жувоз, 5 та тегирмон, 4 нонвойхона қурилди. Аҳолининг қурилиш материалларига эҳтиёжи ортиб бораётганлиги сир эмас. Шуни ҳисобга олиб ғишт тайёрлаш, оҳак ишлаб чиқариш цехлари барпо этилди. Шу йилнинг ўзида ғишт тайёрлайдиган цехлар сони 6 тага кўпайди. Ёғ-экстракция, 2-пахта тозалаш заводида қандолат цехи иш бошлади. Совун ишлаб чиқарадиган кичик корхона ҳам қурилмоқда.

Мамлакатнинг бошқа регионлари билан иқтисодий алоқалар ўрнатилаяпти. Тайёрлов идораси орқали РСФСР, Белоруссия ва бошқа жумҳуриятларга қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари жўнатилиб, улардан қурилиш материаллари, истеъмол моллари олаяпмиз. Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессиясида Президентимиз савдодаги нопок кишилар, уларнинг найранглари хусусида ташвишланиб гапирди. Халқ ризқига кўз олайтириб, бойлик орттириш ниятида бўлганларни аяб ўтирмаймиз, деб алоҳида уқтирди. Ўзбекистон ССР халқ депутати сифатида мен ҳам мазкур соҳага алоҳида эътибор бераяпман. Халқ назоратчилари фаолияти жонлантирилди. Улар текширув ва рейдлар ўтказиб, савдодаги ғирромликларга барҳам беришаяпти. Бу иш билан доимий равишда, принципиал шуғулланиш керак. Косон шаҳри авваллари ғоят гўзал бўлиб, ўзининг узуми, бодоми билан машҳур эди. Одамлари узоқ умр кўришарди. 20 йиллар муқаддам иккита катта ариқ кўмиб юборилгач, жаннатмакон боғлар қуриди. Ўтмиш сабоқларидан хулоса чиқарилмоқда. Ариқлар қайта тикланди. Бу ишга салкам 1 миллион сўм маблағ сарфланди. Ҳамма нарса иқтисодиётга боғлиқ. Сўнгги йилларда хўжаликларимиз яхшигина даромад олишди. Бу билан колхозчилар, совхоз ишчиларининг турмуши кутилган даражада яхшиланди, деб айтолмайман. Ҳар бир сўм ҳисобда. Баъзида бечора хўжалик раҳбари компенсация учун ажратилган маблағни қаердан топишни билмай қолди. Шундай бўлса-да, ижтимоий соҳани ривожлантириш имкониятлари яратилди. Ўтган йилнинг ўзида районда 10 та мактаб, иккита болалар боғчаси, замонавий шифохона, маиший хизмат уйи, олтита магазин қурилиб фойдаланишга топширилди. 22,5 километр узунликда газ қувурлари тортилди. 18 та қудуқ қазилди. 162 километр йўлга тош тўкилди, асфальт ётқизилди. Жорий йилда бунёдкорлик ишлари қизғин давом эттирилмоқда. Аҳолини ичимлик сув билан тўла таъминлаш диққат марказида. Ҳозир Таллимаржон сув омборидан қувур орқали сув келтириш ташвишидамиз.

Бозор иқтисодиёти шароитида ишбилармон ютади. Яна таъкидлайман, омилкор, эътиқодли, ҳар бир масалага давлат нуқтаи назаридан ёндашадиган кишилар мушкулимизни осон қилишаяпти. Валюта ҳисобига чет элдан 80 минг сўмлик диагностика асбоб-ускуналари олиниб, район марказий касалхонасига ўрнатилди.

Маданиятни ривожлантириш, меҳнаткашларнинг дам олишини уюштириш ҳар бир раҳбар учун ҳам қарз, ҳам фарздир. Адолат юзасидан айтиш керак, кейинги пайтларда клублар, маданият муассасалари иши бирмунча жонланди. Косон шаҳар маданият уйи қошидаги фольклор дастаси жумҳурият тўй ва маросимларида ижро этиладиган қўшиқ, айтишувлар кўрик-конкурсида иштирок этиб, биринчи даражали диплом билан тақдирланди. «Дўстлик», «Ёшлик» поездлари ташкил этилиб, мингдан зиёд киши қаҳрамон шаҳарларга саёҳат қилиб қайтишди. Шоирлар, ёзувчилар, олимлар билан учрашувлар ўтказиш анъанага айланган. Косон шаҳрида Улуғ Ватан урушида ҳамда Афғонистонда байналмилал бурчини бажариш чоғида қаҳрамонларча ҳалок бўлган марду майдонлар хотирасига ёдгорлик ўрнатилмоқда. Шу ерда район тарихи музейи ҳам барпо этилади.

Косон район аҳолиси 142 минг кишидан ошди. Ишлаб чиқаришнинг турли тармоқларида 30 нафардан зиёд миллат ва элат вакиллари меҳнат қилишмоқда. Оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишларнинг асосий йўналиши ҳар иш жойида соғлом, ижодий муҳит яратиш, дўстлик, ҳамжиҳатликни мустаҳкамлашга қаратилмоқда. Юқорида КПСС XXVIII съезди, Ўзбекистон Компартияси XXII съезди қарорлари асосида меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоялаш юзасидан амалга оширилаётган баъзи тадбирлар хусусидагина тўхталдик. Шубҳасиз, ишимизда камчиликлар, ечимини кутаётган муаммолар кўп. Буни косонликлар яхши тушунишмоқда. Пахтазорларда қизғин меҳнат авжида. Ҳар бир ниҳол қалб қўри, меҳр зиёси билан парваришланаяпти. Ишнинг муваффақиятини мафкуравий жиҳатдан таъминлаш билан бирга иқтисодиётни ҳам унутаётганимиз йўқ. Ғалла ўрими уюшқоқлик билан олиб борилаяпти. Бу йил давлатга район бўйича 15 минг тоннадан ортиқ дон топширилиши керак. Дастлабки натижалар марра эгалланишидан дарак бераяпти. Шунингдек, сабзавот, картошка, полиз, мева, узум маҳсулотлари ҳам ўзимиздан чиқсин деяпмиз. Уст-ма-уст ёғингарчиликлар деҳқонга машаққат келтирди. Бироқ косонликлар коммунистлар бошчилигида омилкорлик, ташаббускорлик кўрсатиб ишламоқдалар. Мақсадга эришиш учун ички имкониятлардан унумли фойдаланиш, агротехник тадбирларни оби-тобида бажариш, илғорлар тажрибасини кенг оммалаштириш талаб этилади. Район партия комитети шу масъулиятли дамларда коммунистларга, ветеранларга, тажрибакорларга суянмоқда. Қаторда норинг бўлса, юкинг ерда қолмайди.

Дала шийпонлари оммавий-сиёсий, ғоявий-тарбиявий ишлар марказига айлантирилган. Тарғиботчилар Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси ҳужжатлари моҳиятини оммага кенг тушунтиришмоқда. Ҳамжиҳатликда қийин аҳволдан чиқиш йўл-йўриқлари изланмоқда.

Қ. ТУЙЧИЕВ,
Ўзбекистон Компартияси Косон район комитетининг биринчи котиби, район Кенгаши раиси, Ўзбекистон ССР халқ депутати.

ПАРВАРИШ АВЖИДА

Арнасой районидаги Ю. Фучик номли давлат хўжалиги пахтакорлари бу йил 3.630 гектар майдонда ғўза парваришлаяпти. Улар ана шу майдонлардан камида 9 минг тонна оқ олтин етиштиришга аҳд қилишган. Бундай чўнг хирмон яратиш ўз-ўзидан бўлмайди. Тинимсиз меҳнат, илғор тажрибаларга таяниб иш тутиш билангина кўзланган мақсадга эришиш мумкинлигини ҳар бир чўлқувар яхши билади. Ҳозир ям-яшил пайкалларда меҳнат жўшқинлиги ҳукмрон. Ҳар туп ғўза меҳр билан парвариш қилинмоқда.

— Шу кезларда далаларда 45 та культиватор унумли ишлатилиб, кунига 420—460 гектардаги ниҳолларга ишлов берилмоқда, — дейди бош агроном Б. Усмонов. —Шунингдек, 96 нафар миришкор сувчи экинни талабига қараб суғормоқда.

Дала ишларида хўжаликнинг Султонмурод Деҳқонов бошлиқ бригадаси аъзолари бошқаларга ўрнак. Аҳил жамоа ғўза парваришини намунали олиб бормоқда. Ҳар бир агротехник тадбир ўз вақтида, сифатли амалга оширилаяпти. Бригадада ниҳолларга тўртинчи комплекс ишлов бериш ниҳоясига етказилаётир. Айни пайтда тупларда шона ва гуллар тобора кўпаймоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Хўжалик бош агрономи Бекназар Усмонов 1-бригада саркори Султонмурод Деҳқонов билан иш сифатини текширмоқда. 2. Моҳир механизатор Мансур Ваҳобиддинов. У ишда ҳамкасбларига ибрат бўлаётир. 3. Қатор ораларига ишлов бериш пайти.

К. ЖЎРАҚУЛОВ
олган суратлар.

Маслаҳат

ИШЛОВ ХОСИЯТИ

Ҳар хил шароитда ғўзага ишлов бериш турлича бўлади. Бу мутахассислар, жумладан СоюзНИХИ олимлари томонидан пухта ўрганилиб, тегишли тавсияномалар ишлаб чиқилган. Шамол эрозияси бўлиб турадиган жойларда самарали изланишлар ўтказилганига қарамасдан бу масала ҳануз узил-кесил ҳал этилгани йўқ. Бу соҳадаги тадқиқотлар давом эттирилмоқда. Фарғона вилоятининг Киров районидаги «СССР 60 йиллиги» давлат хўжалигидаги ўтлоқ тупроқли майдонларда тажрибалар яхши натижа берди.

Хўжаликда вегетация даврида қатор ораларига етти марта ишлов берилди. Юмшатиш дастлаб 18—20 сантиметр чуқурликда ўтказилди, тўртинчи-бешинчи ишловда 15—16, олтинчи-еттинчисида 10—12 сантиметр атрофида бўлди. Тажрибалар ўтказилаётганда ишлов чуқурлиги ҳар хил олинди. Бир ҳолатда доимий 5—6, 10—12, сўнгра 15—16 сантиметр; бошқасида эса 15—16, 18—20, 10—12, кейин 5—6 сантиметр чуқурликда юмшатилди. Ишлов бериш тупроқнинг юмшоқ-қаттиқлигига, бегона ўт бор-йўқлигига қараб белгиланди. Маълумки, тупроқнинг ҳажм оғирлиги 1,2—1,3 кубсантиметр-грамм бўлса, ғўза ўсиши ва ривожланишига қулай шароит яратилади. Юмшоқликни шу даражада тутиш учун механик таркиби ўрта соз бўлган ерларда беш марта 15—16 сантиметр чуқурликда ишлов бериш кифоя эди.

Бунда ёнилғи сарфи, амортизация харажати, меҳнат ва бошқа чиқимлар озроқ бўлиб, тупроқ донадорлиги сақланади. Натижада экинлар шамол эрозиясидан муҳофаза қилиниб, ерда намлик яхши бўлади, ҳосилдорлик ортади. Ғўза қатор оралари вегетация даврида юқорида кўрсатилган чуқурликда беш марта юмшатилганда гектарида 41,7 центнердан ёки хўжаликда олинган ҳосилдан 4,6 центнер зиёд пахта етиштирилган. Гектаридан 316 сўм қўшимча фойда олган.

Олтиариқ районидаги «Комсомол» жамоа хўжалигида қумлоқ тупроқли ерларда юқоридагидек усулда тажриба ўтказилганда ғўзага тўрт марта ишлов бериш ҳосилдорликни 2,7 центнер ошириш имконини берди. Фойда ўртача кўрсаткичга нисбатан гектар бошига 193 сўмга ортди.

Ҳозирги шароитда фан ютуқларидан кенг фойдаланиб мўл ва сифатли оқ олтин етиштириш, хўжаликларнинг иқтисодиётини мустаҳкамлаш, меҳнаткашлар манфаатдорлигини ошириш бош вазифадир.

Қ. МИРЗАЖОНОВ,
қишлоқ хўжалиги фанлари доктори.

Ўзбекистон ССР Президенти ҳузурида суҳбат

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов Швейцария савдо-саноат доираларининг намояндалари — «Штахель-Хардмеер групп» корпорацияси директорлари кенгашининг раиси Оливер Штахелни, Нью-Йорк «Континентал грейн ко» компанияси (АҚШ) президенти Дональд Стахелини, «Континентал грейн ко» компаниясининг вице-президенти ва компания эгасининг ўғли Пауль Фрибургни, бошқа корхона эгаларини қабул қилди.

Рўй-рост суҳбат бўлиб ўтди, суҳбат чоғида республикамиз билан Швейцария ўртасида иқтисодий ҳамкорликни янада ривожлантириш муҳимлиги таъкидланди.

Швейцариялик меҳмонлар Швейцария билан Ўзбекистон ўртасидаги иқтисодий ҳамкорлик ўзаро манфаатли амалий муносабатлар асосида ривожланади, деб умид билдирдилар.

Суҳбатда Ўзбекистон ССР Президентлик Кенгашининг аъзолари — Ўзбекистон ССР Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, жумҳурият ташқи ишлар вазири С. О. Азимов, шунингдек Ўзбекистон ССР давлат ташқи иқтисодий алоқалар комитетининг раиси А. С. Маҳмудов, «Узглавлегснабсбит» бошлиғи Ш. К. Гатаулин қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

СОВЕТ СОЦИАЛИСТИК РЕСПУБЛИКАЛАРИ ИТТИФОҚИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ФАРМОНИ

ЎРТОҚ А. КАРИМОВНИ ҲУРМАТ ОРДЕНИ БИЛАН МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларидаги самарали ишлари учун Фарғона вилояти Марғилон шаҳар ижроия комитети ички ишлар бўлими ҳузуридаги соқчилик бўлимининг инспектори Аминжон **Каримов Ҳурмат** ордени билан мукофотлансин.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг Президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль,
1991 йил 18 июнь.

ТАРИХ САБОҚЛАРИНИ УНУТМАСЛИК КЕРАК

Тошкентда «Улуғ Ватан уруши тарихи сабоқлари ва ҳозирги давр» мавзусида илмий-амалий анжуман бўлди.

Унда «Билим» жамияти фаоллари, Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округининг, жамоат ташкилотларининг вакиллари, олимлар қатнашдилар. Нутқларда фашистлар Германиясининг СССРга хиёнаткорона ҳужуми, совет халқи ғалабасига асос бўлган шарт-шароитлар таҳлил қилиб берилди.

(ЎзТАГ).

ТАСС АХБОРОТИ

1991 йил 18 июнда Совет Иттифоқида навбатдаги алоқа йўлдоши — «Молния-1» учирилди. Алоқа йўлдоши олис телефон-телеграф радио алоқаси тизимидан фойдаланишни таъминлашга, шунингдек СССР марказий телевидениеси кўрсатувларини «Орбита» тармоғи пунктларига узатишга мўлжалланган.

«Молния-1» йўлдоши орқали алоқа сеанслари белгиланган режага мувофиқ ўтказилади.

ДЕҲҚОНГА КИМ МАДАД БЕРАДИ?

Мамлакатдаги озиқ-овқат танглигининг асосий сабаби деҳқонлар эмас, балки мамлакатдаги иқтисодий, ҳуқуқий, ижтимоий вазиятдир. Бу вазият қишлоқ меҳнатчиларини занжирбанд қилиб турибди, улар ўз имкониятларини рўёбга чиқаришларига йўл қўймаяпти. СССР деҳқонлар уюшмаси таъсис съездининг 17 июнь куни «Россия» давлат марказий концерт залида очилган иккинчи босқичининг қатнашчилари шу ҳақда гапирдилар.

Съезднинг ўтган йил июнь ойида бўлиб ўтган биринчи босқичида делегатлар СССР ҳукуматига талаблар мажмуини ишлаб чиққан эдилар. Бу талаблар асосан қишлоқнинг моддий-техника таъминоти муаммолари, ижтимоий масалаларни ҳал қилиш, нархдаги тафовутларни бартараф этиш тўғрисида эди. Бир қанча нотиқларнинг фикрича, бу масалалар ҳал қилинмади. Бунинг устига вазият чигаллашиб кетди.

Депутатлар съездда музокаралар давомида СССР Бош вазири В. С. Павлов СССР деҳқонлар уюшмаси анжуманида тангликдан чиқиш дастурини баён қилиб бериши ҳақида қатъий истак билдирдилар.

— Аграр сектордаги қолоқликни тугатиш ва уни танг вазиятдан чиқариб олиш — мамлакат иқтисодиётини барқарорлаштириш ва соғломлаштиришнинг ҳал қилувчи омилидир, — деди иттифоқ ҳукуматининг бошлиғи. 1991 йил учун аграр секторга ўтган йилгидан кам бўлмаган даражада сармоя сарфлаш лимитлари кўзда тутилган эди. Халқ хўжалигининг бошқа барча тармоқлари учун бу лимитлар қисқартирилган. Нефть қазиб чиқариш ва мотор ёнилғиси ишлаб чиқариш камайган пайтда баҳорги экиш-тикиш ишларини амалга ошириш учун биз бир миллион тонна бензинни чет мамлакатларга сотишни тўхтатиб, уни ажратилган ресурсларга қўшимча тарзда қишлоққа юбордик. Ҳозир қўлимизда валюта йўқ, мамлакатимиз қарзга ботган. Аммо пестицидларни сотиб олиш учун чет эл валютасида 175 миллион сўм топа олдик. Чорвачиликни тўйимли озуқа билан таъминлаш, жумладан давлат заҳиралари ҳисобидан таъминлаш чораларини кўраяпмиз.

Сўнгра В. С. Павлов ҳукуматнинг тангликка қарши дастури қоидаларига тўхталиб ўтди. Фақат марказ ва жумҳуриятларнинг, ҳар бир меҳнат жамоасининг умумий куч-ғайрати билангина иқтисодиётни тангликдан олиб чиқиш мумкин, — деди у. Аҳоли турмуш даражаси пасайишини яқин даврда тўхтатиш, озиқ-овқат, дори-дармонлар, бошқа маҳсулотлар билан таъминлашни изга солиш зарур. Пул муомаласи янада барбод бўлишига йўл қўймаслик керак. Барча меҳнаткашларни янада унумлироқ меҳнат қилишга рағбатлантириш дастурнинг асосий иқтисодий воситаларидир. Бошқа йўл йўқ.

Қишлоқда мулкчилик шакллари турлича бўлган кичик корхоналар тармоғини барпо этиш учун аҳолига хизмат кўрсатаётган, қишлоқ хўжалик хом ашёсини қайта ишлаётган корхоналарни биринчи навбатда хусусийлаштириш зарур. Бош вазир мулкни давлат тасарруфидан чиқариш уни хусусийлаштириш эмаслигини тушунтириб берди. Бу аввало хўжалик юритиш шакллари ва усулларини ўзгартириш, меҳнаткашларни корхоналарда ишни манфаатдорлик билан олиб боришга жалб этишдир. Ўз навбатида хусусийлаштириш якка хусусий мулкчиликни барпо этишни билдирмайди. Бу одатда жамоа мулкидир.

Жамоа сектори, шубҳасиз, яқин келажакда товар маҳсулоти ишлаб чиқарувчи асосий соҳа бўлиб қолади. Ҳатто юз минглаб деҳқон хўжаликлари ҳам озиқ-овқат таъминоти билан боғлиқ вазиятни тезда ўзгартира олмайди. Ҳар қандай фермер хўжалиги фақат ишлаб чиқаришнинг ўзигагина эмас, бу билан бирга ёрдамчи тармоқларга — йўлга, ижтимоий-маданий соҳага анча кўп сарфланадиган инвестициядир. Ҳозирги вақтда энг кўп самара бериши мумкин бўлган асосий нарса — кооперациялаш, акционерлик жамиятларига айлантириш, шунингдек деҳқон хўжаликларини, қишлоқ аҳолиси шахсий томорқаларини ривожлантириш йўли билан жамоа ва давлат хўжаликларидаги муносабатларни ислоҳ қилишдир.

СССР деҳқонлар уюшмаси таъсис съезди ишида мамлакат Президенти М. С. Горбачев қатнашди.

(ТАСС мухбири).

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ТАШҚИ ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ ТЎҒРИСИДА»ГИ ВА «ЎЗБЕКИСТОН ССРДА ЧЕТ ЭЛ ИНВЕСТИЦИЯЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНЛАРИНИНГ ЛОЙИҲАЛАРИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитети раиси Э. Н. ХЎЖАЕВ маърузаси

Ҳурматли Президент!
Ҳурматли раис!
Ҳурматли Ўзбекистон халқ депутатлари!
Ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши янги Иттифоқ шартномасининг лойиҳасини ҳар томонлама муҳокама қилди ҳамда унга ўз муносабатини билдирди.

Иттифоқ шартномасида ўз аксини топиши зарур бўлган асосий қоидалардан бири — янгиланган Иттифоқнинг муассислари бўлмиш республикаларнинг суверенитетини тамомила тан олиш, давлатнинг ички ишларида ҳам, шунингдек ташқи муносабатларда ҳам улар эркин эканлиқларини тан олишлигидир.

Сизнинг ҳукмингизга ҳавола этилган «Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги ва «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунларининг лойиҳалари республикамиз мустақиллигини янада ривожлантириш, унинг суверенитетини янги мазмун билан бойитиш йўлидаги муҳим қадамдир.

Аввалги сессиямизда Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши «Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик тўғрисида»ги қонунни қабул қилган эди. Ёдингизда бўлса, қонунни муҳокама қилиш чоғида тадбиркорликни ривожлантириш учун зарур бўладиган қулай шароитларни яратиш, иқтисодиётни бозор муносабатлари шароитига мослаш учун янги шароитларда мустақил Ўзбекистоннинг иқтисодий ҳаётини тартибга солиб турувчи, аниқ мазмунга эга бўлган қонун ҳужжатлари зарур деган фикр билдирилган эди.

Кейинги ўн йилликлар давомида Ўзбекистонда ижтимоий ишлаб чиқаришнинг номақбул структураси таркиб топиши, саноатнинг технологик базаси эски эканлиги, қишлоқ хўжалигида якка ҳокимликнинг бартараф этилмаганлиги, бевосита ташқи савдо алоқаларининг йўлга қўйилмаганлиги бугунги кунда республиканинг жаҳонда хўжалик муносабатларини амалга оширувчи субъект мақомини тиклашни тақозо этмоқда. Бу — республика учун ҳаётий зарурат бўлиб қолди.

Гап, аввало, ташқи иқтисодий сиёсатни юритиш борасида Ўзбекистоннинг мустақиллигини тиклаш ҳақида бораяпти. 20-йилларнинг бошларидаёқ Бухоро ҳамда Хоразм халқ совет республикалари мустақил тарзда ёки шартнома асосида РСФСР билан келишилган ҳолда ташқи бозорга чиқиш имкониятига эга эдилар. Ўша кезлардаёқ Хоразм республикаси РСФСРнинг чет эллардаги савдо ваколатхоналари ҳузурида савдо-сотиқ ишлари бўйича ўзининг доимий ваколатхоналарига эга бўлган. Ўрта Осиё республикалари Афғонистонда, Эронда, Ғарбий Хитойда йирик ҳажмда савдо-сотиқ ишларини амалга оширганлар. Чунончи, 1927—1928 йилларда Ўзбекистон 24 миллион сўмлик ҳажмда ташқи савдо-сотиқ ишларини амалга оширган.

Албатта, бугунги кунга келиб халқаро иқтисодий муносабатлар янги мазмун касб этди. Республикамиз ўзининг ташқи иқтисодий фаолиятини ҳар томонлама ривожлантириш учун етарли имкониятларга эга. Унинг чет элларга экспорт қилган моллари 1988 йилда 1 миллиард 485 миллион сўмликни, 1989 йилда — 1,5 миллиард сўмликни, 1990 йилда эса 1 миллиард 133 миллион сўмликни ташкил этди.

Республиканинг экспорти ташқарига ҳамон хом ашё тарзида жўнатилаётганлиги ҳаммангизга маълум. 1990 йилда экспортга жўнатилган жами маҳсулотларнинг 11,4 проценти машина ва ускуналарни ташкил этди, 86,7 проценти эса хом ашё, турли материаллар, халқ истеъмоли товарларидан иборат бўлди. Республика халқ хўжалигида структуравий қайта қуриш бошланганлиги сабабли экспортнинг хом ашёга қаратилиши аста-секин ўзгара бошлади.

Экспорт тушунчасидаги мезонлар ҳам аста-секинлик билан ўзгариб бормоқда. Республикамиз ташқи иқтисодий фаолиятининг дастлабки мустақил қадамларини қўйиши биланоқ ривожланган, истиқболли ҳамда муносиб халқаро шерик деган ном орттиришини биз жуда-жуда истаймиз. Ўзбекистон ўз ҳудудидаги табиий иқтисодий бойликларининг мустақил эгаси сифатида ташқи иқтисодий фаолиятга киришаяпти. Шунинг учун Ўзбекистон жаҳон тажрибасини бутунлай ҳисобга олган ўзининг қонуний ҳамда норматив ҳужжатларига таянган ҳолдагина жаҳоннинг етакчи савдо доираларида ана шундай нуфузга эга бўлиши мумкин. Жаҳон тажрибаси шуни кўрсатадики, ҳамжиҳатликдаги тадбиркорлик замирида амалга ошириладиган ташқи иқтисодий фаолияти, бевосита алоқаларнинг ривожлантирилиши — давлатнинг иқтисодий имкониятларини жадал юксалтиришга, истеъмол бозорини барқарорлаштиришга эришиш ҳамда охир-оқибатда халқнинг турмуш даражасини ошириш имконини беради.

Бу йўналишда республикамизда бир қатор амалий ҳаракатлар қилинди. Ташқи иқтисодий алоқанинг бошқарув тармоқлари қайта ташкил этилди. Ташқи савдо ҳамда хорижий мамлакатлар билан алоқа қилиш давлат комитети, чет эл туризми бўйича «Сайёҳ-интур» хўжалик ҳисобидаги республика бирлашмаси, бошқа ташкилотлар тузилди. Ана шундай ҳаракатлардан кўзланган мақсад ташқи иқтисодий алоқаларда республикамизнинг том маънодаги мустақиллигини таъминлаш, унинг ички хўжалик механизмини жаҳон бозори механизмига ҳамоҳанг тарзда созлашдан иборатдир.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши комитетлари ташқи иқтисодий алоқаларни ривожлантириш учун ҳуқуқий замин яратувчи, чет эл капитали учун имтиёзлар ва кафолатларни кўзда тутувчи бир қатор қонунларни ишлаб чиқмоқда. Бу қонунлар ташқи иқтисодий фаолият билан боғлиқ бўлган бир қатор муаммоларни ҳал эта олишга ёрдам кўрсатиши керак.

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун лойиҳаси бозор иқтисодиётининг ҳуқуқий базасини яратиш йўлида Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг комитетлари тайёрлаётган қонун ҳужжатлари мажмуасининг энг муҳим ҳужжатларидан биридир.

Халқаро ишлар ҳамда иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетлари ушбу қонун лойиҳасини яратиш устида иш олиб борар экан, аввало, иқтисодий, шунингдек, ташқи иқтисодий руҳдаги халқ хўжалиги режалари ҳамда манфаатларининг устунлигини таъминлаш зарурлигига алоҳида аҳамият берди. Ташқи иқтисодий алоқалар — минтақаларнинг тараққиёти йўлида муҳим омил бўлиб қолиши, ташқи савдо суръатлари жадаллик билан ўсишига ёрдам бериши лозим. Янги қонунлар ана шу мақсадга хизмат қилиши керак.

Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолиятида назаримизда мафкурага эътиборни қаратмай, аввало, иқтисодий, тижорат омилларига аҳамият бериш лозим. Хўжалик юритувчи исталган субъект ташқи иқтисодий муаммоларни амалга ошириши мумкин ва бу фаолиятнинг маҳсули, аввало унинг турмуш фаровонлигига таъсир этсин.

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун Ўзбекистоннинг эндигина шаклланиб келаётган ташқи иқтисодий комплекси учун жаҳон бозорига кенг йўл очиб бериши; мулкчиликнинг шаклидан қатъи назар, ҳар бир мулкдорга фойда орттириш ҳамда ижтимоий бойликни кўпайтириш йўлида ишини хотиржам юритиш учун зарур ва етарли шароитларни, иқтисодий имкониятларни очиб бериши керак. Бошқа томондан эса қонуннинг мақсади — ташқи иқтисодий фаолият механизмини тубдан ўзгартиришдан, халқаро ҳамкорлик соҳасида мулкдорларнинг ҳуқуқлари ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиш даражасини янги босқичга кўтаришдан, уларнинг ҳар бири учун ташқи бозорга чиқиш имкониятини беришдан иборатдир.

Қонун лойиҳасида Ўзбекистон ССР ташқи иқтисодий комплекси тушунчаси берилган. Назаримизда, ана шундай комплексни шакллантиришнинг ўзи — республикани иқтисодий ва ижтимоий ривожлантириш мақсадида ташқи иқтисодий алоқаларни янада ривожлантириш ҳамда халқаро меҳнат тақсимотининг афзалликларидан максимал даражада фойдаланиш имконини беради.

Қонун олимлар, хўжалик раҳбарлари, манфаатдор идоралар ходимларининг кенг иштирокида ва фаоллигида тайёрланди. Комитетлар қонун лойиҳалари устида иш олиб бориш давомида унинг қоидаларини ҳозиргача қабул қилинган бошқа қонунлар билан уйғунлаштирдилар. Лойиҳа турли илмий-текшириш ташкилотларида, вазирликларда, республика идораларида, маҳаллий советларда ўзига хос синовдан ўтди.

Қонун лойиҳаси устида ишлаш жараёнида қатор хорижий давлатларнинг тажрибасидан фойдаланилди, ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш ишида мамлакатимизнинг марказий идоралари йўл қўйган камчиликлар ва хатолар ҳисобга олинди. Қонун лойиҳаси ташқи иқтисодий фаолият субъекти бўлмиш республиканинг ташқи иқтисодий фаолиятигагина бағишланмай, балки айрим юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳам қамраб олган. Халқаро иқтисодий бирлашмалар ва ташкилотлар ҳам ташқи иқтисодий фаолият субъекти сифатида тилга олинган, шунингдек, ташқи иқтисодий фаолият субъектлари ўз фаолиятларини Ўзбекистондан ташқарида ҳам амалга оширишлари кўзда тутилган.

«Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонун лойиҳасининг асосий қоидаларини баён этишни тугатар эканман, сизларга шуни маълум қилмоқчиманки, ушбу қонун юзасидан халқаро ишлар комитетига ҳамда иқтисодий ислоҳот ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетига халқ депутатларидан, илмий муассасалардан, идоралардан, шунингдек республика фуқароларидан келиб тушган 200 дан зиёд мулоҳазалар ўрганиб чиқилди.

Ҳурматли халқ депутатлари!

Ўз давлатининг мустақиллигини рўёбга чиқараётган бизнинг республикамиз учун халқ хўжалигининг барча тармоқларини ҳамда мулкчиликнинг субъектларини халқаро меҳнат тақсимотига ва жаҳон хўжалик алоқаларига киритаётганлиги муҳим ҳаётий аҳамият касб этади.

Хорижий шериклар билан узоқ муддатга мўлжалланган ўзаро фойдали иқтисодий алоқаларнинг йўлга қўйилиши; республика халқ хўжалиги комплексининг жаҳон бозорига янги куч билан кириб бориши учун янги технологияларнинг сотиб олиниши; Ўзбекистон ССРда хўжалик юритувчи барча субъектларнинг умумий ишлаб чиқариш-иқтисодий маданиятининг оширилиши — буларнинг барчаси бизнинг фикримизча, ана шу мақсадларга эришишдаги дастлабки қадамдир.

Сизнинг ҳукмингизга ҳавола этилган «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси ана шу биринчи галдаги мақсадларга бағишлангандир. Унинг асосий мазмуни — чекловчи ва тақиқловчи чора-тадбирлардан воз кечиб, чет эл капиталининг Ўзбекистон ССРга ақл-идрок билан меъёрида кириб келишига рухсат этишдан иборатдир.

Бизнинг республикамизда чет эллик сармоядорларни ром этадиган барча омиллар мавжуд. Табиий бойликларимизнинг мўллиги, унчалик қиммат бўлмаган ҳамда етарли малакага эга бўлган ишчи кучи, ривожланиши учун кредитлар ҳамда замонавий технология зарур бўлган кўп тармоқли саноат ишлаб чиқариши шулар жумласидандир.

Хорижий тадбиркорлар ўз сармояларини ишга солиш учун объект қидириш чоғида инобатга оладиган энг муҳим жиҳат — қулай инвестицион муҳит ҳозиргача бизда йўқ эди.

Таклиф этилаётган қонун лойиҳаси — Ўзбекистон ССР давлат идораларининг чет эл капиталига муносабатларини белгилайди. Чет эл капиталининг жалб этилиши эса миллий иқтисодиётни қуллик асоратига солиш эмас, балки ҳозирги босқичда республикамизда ишлаб чиқаришнинг ривожланиш даражаси ҳамда аҳволи ана шу чорани қўллаш зарурлигини тақозо этмоқда.

Лойиҳа хусусан чет эл капитали билан ҳамкорлик қилишнинг истиқболларини ҳисобга олади ҳамда йўлга қўйилган муносабатларнинг барқарорлигига кафолат беради, капитал маблағларнинг самарадорлиги эса кўп жиҳатдан тузилаётган битимларнинг муддатига боғлиқ бўлади.

Илк бор хорижий фирмаларга иш юритиш ҳамда фойда орттириш учун имкон берилмоқда. Айни пайтнинг ўзида ўз маҳсулотини экспортга чиқариш ва фойдани ташиб кетиш ҳуқуқи берилмоқда.

«Корхоналар, бирлашмалар ва ташкилотлардан олинадиган солиқлар тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунидаги қоидаларга қўшимча тарзда хорижий сармоядорлар ҳамда қўшма корхоналар учун қатор имтиёзлар берилиши кўзда тутилмоқда, уларнинг валюта-молиявий фаолияти ҳамда замонавий технологияни сотиб олиш тартиби, бу соҳада келиб чиқиши мумкин бўлган низоларни ҳал этиш йўллари баён этилган.

Ўзбекистон ССР танг аҳволдан чиқиши учун, қолаверса бозор муносабатлари шароитида иқтисодиётимизни кенг кўламда ривожлантириш учун ривожланган давлатларнинг иқтисодиёти билан ҳамкорлик қилиш мақсадида чет эллардан қўшимча капитал маблағлар олишга эҳтиёж пайдо бўлади. Кон ва қайта ишлаш соҳалари учун инвестициялар айниқса зарурдир. Биз республикамизда янги технологияларни жорий этиш учун, ўзаро фойдали шартларда савдо-сотиқ ишларини амалга ошириш учун хориждан шерикларни таклиф этаяпмиз.

Бу ўринда энг тўғри йўл қўшма корхоналар яратиш, шунингдек бутунлай инвесторга тегишли бўлган корхоналарни тузишдир. Ўзбекистон ССР хусусан халқ хўжалиги учун янги соха ҳисобланган тармоқларда, кўп маблағ талаб этадиган, илғор технология ҳамда кўплаб меҳнат ресурслари зарур бўладиган соҳаларда, экспорт қилишга ихтисослашган соҳаларда чет эл капитали кўпроқ сарфланишидан манфаатдордир. Замонавий технологик жараёнлар маҳсулотларимизнинг ташқи бозорда рақобат қила оладиган даражага кўтарилишини таъминлашга ишонамиз. Замонавий технологияни қўллаш ҳамда ишга албатта маҳаллий аҳолини қабул қилиш ва уларни бу ишга ўргатиш (бу ҳол хорижий сармоядорга қонун йўли билан кўрсатилади) ишчилар синфининг малакасини оширади, илгари республикамизда бўлмаган янги касбларнинг пайдо бўлишига ва кенг тарқалишига кўмаклашади.

Ҳурматли халқ депутатлари!

Чет эл инвестициялари тўғрисидаги қонун лойиҳасида чет эллик шерикларнинг манфаатлари ҳам ҳисобга олинган. Биз чет эл инвестицияларига национализация ва мусодара шартлари дахл этмаслигига қатъий кафиллик беряпмиз. Биз республикамиз бозорини чет эллик тадбиркорлар учун, кенг истеъмол моллари ҳамда қишлоқ хўжалиги учун асбоб-ускуналар, енгил саноат маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган фирмалар учун очиб бераяпмиз.

Айни пайтнинг ўзида қонун лойиҳаси Ўзбекистон ССР ҳудудида ҳам, чет давлат ҳудудида ҳам ҳамкорликдаги тадбиркорликнинг асосларини яратишни кўзда тутади. Ахборот тариқасида шуни айтиш мумкинки, қўшма корхоналар республикамизда 1987 йилдан ташкил этила бошланган эди. 1991 йилнинг 1 январига қадар республика ҳудудида 30 та қўшма корхона рўйхатдан ўтган эди.

Аслида эса ўтган йили 14 та қўшма корхона маҳсулот ишлаб чиқарди ва хизмат кўрсатди. Амалдаги нархларда бу корхоналар ишлаб чиқарган маҳсулот (ишлар ва хизматлар) ҳажми 171,7 миллион сўмликни ташкил этди ёки қўшма корхоналар тайёрлаган жами маҳсулотнинг солиштирма салмоғи республика саноат ишлаб чиқариши умумий ҳажмида 0,7 фоизни ташкил этди. Ишлаб чиқарилган маҳсулотларнинг аксарият кўпчилик (80 фоиз) қисми халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришга ихтисослашган «Совпластитал» Совет-Италия қўшма корхонаси ҳамда билим беришга мўлжалланган ҳисоблаш техникасини тайёрловчи «Вариант» Совет-Болгария қўшма корхонаси ҳиссасига тўғри келади.

18—22 июнь кунлари Тошкентда илк бор чет эллик тадбиркорлар иштирокида «Тошкент амалий учрашуви» ўтказилиши мўлжалланган. Бу учрашувга дунёнинг кўпчилик мамлакатларидан таниқли тадбиркорлар, йирик фирмаларнинг эгалари ёки вакиллари таклиф этилган ва улар қатнашиш истагини билдирганлар. Ана шу имкониятдан фойдаланиб, биз чет элликлар билан ҳамкорликда корхоналар яратишга киришишимиз керак. Айниқса истеъмол бозори учун зарур бўлган моллар тайёрловчи корхоналарга эътиборни кучайтириш зарур. Ана шунинг учун биз чет эллик ишбилармон шерикларимизга кафолат бера оладиган қонун яратишимиз зарур.

Истеъмол бозори учун зарур бўлган соҳада ҳамкорлик қилинишига қонун лойиҳасида алоҳида эътибор берилган. Хорижий тадбиркорлар Ўзбекистон ССР ҳудудида ўз мулкларига эга бўлишлари кўзда тутилмоқда.

Чет эл капиталини кенг кўламда жалб этиш учун чет эл инвестицияси бўлган корхоналарни рўйхатдан ўтказиш тартибини соддалаштириш, турли маъноларни келтириб чиқарувчи бир қатор кўрсатмалар, тақиқларни, норматив ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш зарур.

Жаҳон тажрибасидан ҳамда республикамиз бюджетининг даромад қисмини кўпайтириш эҳтиёжларидан келиб чиққан ҳолда, бизнинг назаримизда, ташқи иқтисодий фаолият субъектларини, жумладан чет эл инвестицияси бўлган корхоналарни рўйхатдан ўтказишни такомиллаштириш зарур. Ҳозирги пайтда рўйхатдан ўтказиш учун кўплаб идораларни айланиб чиқиш зарур бўлади. Райижрокомлардан тортиб республика вазирликлари ва комитетларигача етиб бориш керак. Умуман олганда рўйхатдан ўтказишни рад этмаслик, айниқса хусусий тадбиркорлар учун йўл очиб бериш керак. Вақт ўтиши билан бозорнинг ўзи ҳар бир корхонанинг қадрини кўрсатиб қўяди.

Бюрократик тартиб келтириб чиқарган қийинчиликларни бартараф этиш лозим. Ана шундай масъулиятсизлик, уқувсизлик ва мансабдорларнинг порахўрлиги оқибатида кўпгина фойдали янгиликлар юлдуз кўрмай жон бермоқда.

Яна бир муаммо бор. Бу ташқи иқтисодий фаолият билан шуғулланувчи кадрларни тайёрлаш масаласидир. Биз хорижий давлатларга қобилиятли, зукко ёшларимизни менежерликка, бошқа мутахассисликка ўргатишга дадил киришишимиз керак.

СССРнинг ҳар бир ваколатхонаси ҳузурида ўз вакилимиз бўлсин. У эса нарх-навони, товарлар биржасидаги вазиятни ўрганиб борсин. Ташқи иқтисодий алоқаларнинг инфраструктурасини ривожлантириб бориш зарур. Қўшни давлатлар билан чегараолди савдосига алоҳида аҳамият бериш керак ва шу мамлакатларнинг Тошкентда консулхоналарини очиш масаласини ўрганиб чиқиш пайти келди.

Чет эл инвестициясини жалб этиш борасида узоқ муддатга мўлжалланган дастурни тез вақт ичида ишлаб чиқиш зарур бўлиб қолди.

Комитетимизнинг фикрича, «Ўзбекистон ССРда чет эл инвестициялари тўғрисида»ги қонун лойиҳаси «Ўзбекистон ССРда ташқи иқтисодий фаолият тўғрисида»ги қонуннинг ўзига хос жиҳатларини ривожлантиради ҳамда чуқурлаштиради, манфаатдор хорижий шериклар кўмагида республиканинг иқтисодий қудратини ишга солиш учун мукаммал ҳуқуқий асос яратади.

Сўзимнинг якунида шуни таъкидлаб ўтмоқчиманки, ташқи иқтисодий фаолиятни тартибга солувчи қонунларнинг қабул қилиниши республиканинг мустақиллигини рўёбга чиқаришга хизмат қилиш билан бирга, давлатлараро иқтисодий сиёсатнинг бир қисмини ажралган ҳолда мустақил олиб боришни ўз олдига мақсад қилиб қўймайди. Республика хорижий мамлакатлар, ташкилотлар ва тадбиркорлар билан мустақил ҳамкорлик қилиши мумкин, айни пайтнинг ўзида Ўзбекистон ССРнинг ташқи иқтисодий алоқалари соҳасидаги ССР Иттифоқи манфаатларига дахлдор бўлган масалалар ССР Иттифоқи давлатлараро алоқасининг таркибий қисми эканлигини биз яхши тушунамиз.

Қонуннинг қанчалик самарали эканлиги у ижтимоий ҳаётга қай даражада таъсир ўтказишига қараб белгиланиши ҳаммамизга аён.

Бугун сизга тақдим этилган қонун лойиҳаларини қабул қилиш ҳамда республика ҳукуматининг муфассал ишлаб чиқилган норматив ҳужжатларини рўёбга чиқариш орқалигина яқин вақт ичида халқ манфаати йўлида, республикамиз манфаати йўлида хорижий шериклар билан ташқи иқтисодий фаолиятга кириш орқали мустақил Ўзбекистоннинг ташқи иқтисодий фаолият соҳасидаги улкан имкониятларини ишга солиш мумкин бўлади.

Сўзимнинг якунида қонун лойиҳаларини ишлаб чиқишдек машаққатли вазифани ниҳоясига етказишда бизга яқиндан кўмак берган ишчи гуруҳимизнинг аъзолари, чунончи, Ўзбекистон Фанлар академияси иқтисод институтининг директори Омон Ҳикматович Ҳикматов бошчилигидаги олимларга, Ўзбекистон ССР иқтисодиёт комитети ходимларига, ташқи иқтисодий алоқалар билан шуғулланувчи комитет ходимларига, Ўзбекистон Ленин Комсомоли Марказий Комитети қошидаги «Ниҳол» ёшлар клуби иқтисодчиларига, Молия вазирлиги ходимларига, Ўзбекистон ССР халқ депутати С. С. Ғуломов бошчилигидаги бир гуруҳ иқтисод олийгоҳи олимлари ва бошқа мутахассисларга чуқур миннатдорчилик билдиришга ижозат бергайсизлар.

Ўйлайманки, ҳозир муҳокама давомида ҳам сиз, азиз депутатлар, қимматли таклифларингизни киритиб, бу қонун янада мукаммал бўлишига баҳоли қудрат ҳиссангизни қўшасизлар. Сизларнинг барчангизга ана шу катта йўлда — республикамиз олдида турган мушкул иқтисодий муаммоларни ҳал этиш йўлида, барча ишларни халқ манфаати нуқтаи назаридан давом эттиришингизда омад тилайман.

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА КООПЕРАЦИЯ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети раисининг ўринбосари О. МАҲМУДОВ маърузаси

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети менга «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳасини сизнинг муҳокамангизга киритишни топширди.

Тақдим этилаётган Қонун лойиҳаси Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг олдинги сессиясида қабул қилинган «Ўзбекистон ССРдаги корхоналар тўғрисида» ва «Ўзбекистон ССРда тадбиркорлик тўғрисида»ги қонунлар билан мантиқан уланиб кетади. Бу Қонун Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши тасдиқлаган жумҳуриятни бозор иқтисодиётига ўтказиш концепциясини амалга ошириш йўлидаги яна бир муҳим қадамдир.

Ҳозирги вақтда мулкни хусусийлаштириш, яккаҳокимликдан холи бўлган, мулкчиликнинг барча шаклларига мансуб корхоналарнинг тенглиги ва ўзаро мусобақалашуви асосида иш олиб бориладиган кўп укладли иқтисодиётни барпо этиш масалалари рўй-рост турибди. Бундай корхоналар орасида мулкчиликнинг кооператив шакли муҳим ўрин тутади.

Кооперация бизнинг жамиятимизда мустаҳкам ва бой анъаналарга эга. У меҳнаткашлар ташаббускорлиги ва омилкорлиги, фаоллиги намоён бўладиган ғоят муҳим соҳадир, оммани иқтисодиётни ва ижтимоий жараёнларни изчил демократик негизда бевосита бошқаришга жалб этиш учун шароит яратади. Қонун лойиҳаси матлубот кооперацияси аъзолари, жамоа хўжалиги аъзолари, ишлаб чиқариш, уй-жой қуриш кооперативларида ва кооперациянинг бошқа шаклларида меҳнат қилаётганлар томонидан катта қизиқиш ва маъқуллаш билан кутиб олинганлиги тасодифий эмас.

Меҳнаткашлар Қонун қабул қилингач, кооперацияни амалда давлат ташкилотига айлантириб қўйишга барҳам берилади, унинг чинакам демократик мазмуни тикланади, барча турдаги кооперативларнинг аъзолари эса уларнинг ҳақиқий тўла ҳуқуқли хўжайинларига айланадилар, деб умид қилмоқдалар.

Қонун лойиҳаси янги иқтисодиётни қарор топтириш ғоясини ривожлантириш билан бирга яна бир жуда муҳим вазифани ҳам ҳал қилади. У кооператив корхоналар ва ташкилотлар учун мулкчиликнинг бошқа шаклларидаги корхоналар билан хўжалик юритиш соҳасида амалда тенг шароитлар белгилайди.

Бизнинг шароитимизда кооперация шуниси билан ҳам аҳамиятлики, кооперативлар Ўзбекистон ССР қонунлари билан расман тақиқлаб қўйилган фаолиятдан бошқа ҳар қандай фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга. Бинобарин, кооперативларни ривожлантириш — халқ истеъмоли моллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш, аҳолига кўрсатилаётган хизматлар ҳажмини оширишнинг ишончли йўли бўлиб, бу нарса ҳозир бошимиздан кечираётган ўтиш даврида, давлат секторида ишлаб чиқариш пасайиб бораётган бир вақтда алоҳида аҳамиятга эгадир.

Одамларнинг кундалик эҳтиёжларини қондириш соҳасида ишлаётган, шу жумладан, етиштирилган ҳосилни сақлаб қолиш ва озиқ-овқат ресурсларини кўпайтиришга ихтисослашадиган кооперативлар давлат корхоналари бошидан кечираётган тангликни, аҳолини барча зарур маҳсулотлар билан таъминлаш йўлидаги қийинчиликларни юмшатишда сезиларли роль ўйнаши мумкин.

Кооперациянинг ғоят муҳим бир фазилати бор. Унинг ривожланиши кўпчилик давлат корхоналари қилаётганидек, йирик шаҳарларда эмас, балки меҳнат ресурслари ортиқча бўлган минтақаларда иш жойларини анча кўпайтириш имконини беради. Гап, энг аввало, нафақа олувчилар, ногиронлар, уй бекалари, талабалар ҳақида бормоқда. Бу нарса яна бозор муносабатларига ўтилиши туфайли ишлаб чиқаришдан озод қилинаётган фуқароларга ҳам тегишлидир.

Яна бир ғоят муҳим омил бор. Давлат мулкига асосланган, иқтисодиётимизнинг негизини ташкил этадиган катта ва йирик корхоналарнинг тез ўзгариб бораётган талабга мослашиши осон эмас. Структураси мослашувчан, бевосита бозорга, истеъмолчига қаратилган кооперативларда аҳвол бошқача. Улар ўз табиатларига кўра халқ хўжалиги эҳтиёжларини ва аҳоли талабларини қондиришга зудлик билан мослаша оладилар.

Шундай қилиб, кооператив ҳаракат жумҳуриятнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишидаги кўпгина салбий тенденцияларни енгиш учун ҳақиқий имкониятлар очиб беради, қисқа муддатларда бозор муносабатларига ўтишнинг энг долзарб муаммоларини жалб қилишга имкон беради.

Ҳозир шу гапларни эслатиб ўтишга тўғри келмоқда: Чунки ҳозир ҳам кўпинча хўжалик раҳбарлари, маҳаллий Советларнинг, солиқ ва банк хизматларининг ходимлари кооперациянинг ривожланишини секинлаштирмоқдалар, унинг йўлига асоссиз ғов солмоқдалар.

«Кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни ССР Иттифоқининг шу масалага тегишли Қонунидаги фикрларни республикамиз хусусиятларига мос ҳолда ривожлантиради. Шуни айтиш керакки, Қонун лойиҳасида Иттифоқ Қонунидаги бир қанча камчиликларни бартараф этишга муваффақ бўлинди.

Тақдим этилаётган Қонун лойиҳаси унинг 1-моддасида санаб ўтилган кооперациянинг ҳамма турларига тааллуқлидир. Қонун лойиҳасига мувофиқ ҳар қандай кооперативга фуқаролар ва ҳуқуқий шахсларнинг кооперативга ихтиёрий суратда бирлашиш принципи асос бўлади.

Кооператив ўзига қарашли мол-мулкнинг коллектив эгасидир. Унинг кўпгина шакллари кооператив аъзоларининг шахсий меҳнатига асосланган.

Қонун лойиҳаси кооперация ва кооперативларнинг тўртта тури: матлубот кооперацияси, ишлаб чиқариш, аралаш ва матлубот-ишлаб чиқариш кооперацияси ва кооперативлари, шунингдек, ўз аъзоларининг ижтимоий эҳтиёжларини қондиришни мақсад қилиб қўювчи кооперация бўлиши кўзда тутилади. Бундай фарқлаш кооперативларнинг ҳар хил турлари кўзда тутилган мақсадларни бир-биридан аниқ ажратиш имконини беради. Агар матлубот, ишлаб чиқариш ва аралаш турдаги кооперациянинг фаолият мақсади фойда олиш бўлса, кооперациянинг тўртинчи тури учун асосий мақсад кооперативга уюшган фуқароларнинг ижтимоий эҳтиёжларини қондиришдан иборатдир.

«Кооперация тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳаси кооператив мустақил жамоа бўлиши ҳам мумкинлигини, шунингдек, давлатга, кооперативга ва ўзга ташкилотларга қарашли корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ҳузурида иш олиб борадиган бошқа корхона бўлиши ҳам мумкинлигини белгилайди.

Лойиҳада баён этилган қоидаларга мувофиқ кооперативлар ва мулкчиликнинг бошқа шаклларига мансуб корхоналар барча асосий белгилар бўйича: ишлаб чиқариш структурасини шакллантириш, маҳсулот сифатига қўйиладиган талаблар, нарх белгилаш, солиқ солиш бўйича бир хил шароитларда бўладилар. Бу ҳол ишлаб чиқарувчиларнинг яккаҳокимлигига барҳам бериш, мулкчилик шаклларидан қатъи назар, корхоналарнинг соғлом рақобатчилиги учун зарур шарт-шароитлар яратади.

Қонун лойиҳасида (3-модда) кооперативларни тузиш ва тугатиш хусусиятлари ёритилади. Қонун лойиҳасида тадбиркор бўлиш ҳуқуқидан фойдаланишни истайдиган фуқаролар ёки ҳуқуқий шахслар учун зарур кафолатлар мавжуд. Қонун лойиҳаси кооператив тузишни тақиқлашга ҳеч ким ҳақли эмас, деб белгилаб қўяди.

Қонун лойиҳасининг 5- ва 6-моддалари ҳар қандай корхонанинг фойда олиш соҳасидаги умумий вазифасини ҳал қилишда ўз меҳнати, пул маблағлари ёки бошқа мол-мулки билан қатнашишни, шу тариқа бутун аҳолининг фаровонлиги ўсишига ёрдамлашишни истайдиган одамларга барча имкониятларни беради. Бунга ҳеч нарса тўсиқ бўлмаслиги керак.

(Давоми учинчи бетда).

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси

«ЎЗБЕКИСТОН ССРДА КООПЕРАЦИЯ ТЎҒРИСИДА»ГИ ҚОНУН ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Кооперативга аъзо бўлган фуқаролар сони уч кишидан, матлубот жамиятида эса етти кишидан кам бўлиши мумкин эмас.

Кооперативнинг Устави, дейилади Қонунда, кооператив жойлашган ердаги халқ депутатлари Советининг ижроия қўмитасида рўйхатга олинади.

Олий Кенгаш қўмитаси «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисидаги Қонунни қабул қилиш ишловчиларнинг ижодий имкониятларини ривожлантиришга, ишлаб чиқаришни янада жадаллаштиришга ёрдам беради, деб ҳисоблайди. Бундай ишонч учун қонуний асос бор. Чунки лойиҳага мувофиқ (4-модда) кооперативнинг ҳамма аъзолари унинг мол-мулкининг эгаси бўладилар, бинобарин улар кооперативга қарашли бўлган ҳамма нарсадан оқилона, самарали фойдаланишдан бевосита манфаатдордирлар. Иккинчи томондан, Қонун лойиҳаси хўжалик фаолияти натижалари учун кооператив аъзоларининг жавобгарлигини назарда тутади.

Қонун лойиҳасининг 8-моддасида кооперативлар фаолиятининг демократик асослари мустаҳкамлаб қўйилган, кооператив умумий йиғилишининг ҳуқуқ доираси белгиланган. Умумий йиғилишга бериладиган ҳуқуқлар ошкоралик, ўз-ўзини бошқариш қоидаларига мос бўлиб, кооперативларнинг аъзолари кооперативнинг хўжалик, ижтимоий-маданий ҳаётига доир барча масалаларни ҳал қилишда реал иштирок этиш кафолатини беради. Йиғилишнинг ваколатлари жумласига кооператив режаларини, даромадларни тақсимлаш тартибини, меҳнатга ҳақ тўлаш шакли ва системаларини тасдиқлаш, шунингдек бошқарувни ва раисни сайлаш киради.

Ҳаётимизда матлубот кооперацияси жуда катта роль ўйнашини ҳамда унинг фаолиятидаги муайян ўзига хосликни ҳисобга олиб, Қонун лойиҳасининг 9 ва 10-моддалари кооперациянинг ана шу турига бағишланган. Ўйлаймизки, «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги Қонунни қабул қилиш бу соҳасидаги ишларнинг аҳволини ҳам яхшилашга имкон беради. Мавжуд зиддиятларнинг кўпчилиги бартараф этилади, энг аввало, матлубот кооперацияси чинакам жамоа руҳини, демократик руҳни касб этади.

Ўртоқ халқ депутатлари! «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги Қонун ҳаётий муҳим соҳа бўлган қишлоқ хўжалигида ҳам ижобий ўзгаришларга олиб келади. Ҳозир бу соҳада ғоят мураккаб муаммолар тугуни пайдо бўлган. Қонун лойиҳаси озиқ-овқат муаммосини ҳал қилишда ва саноатни хом ашё билан таъминлашда жамоа хўжаликлари ҳар ҳолда яқин истиқболда ўз аҳамиятини сақлаб қолишига асосланади. Жамоа хўжаликлари эса кооперативларнинг бир шакли бўлиб, уларнинг ҳуқуқий мақоми «Ўзбекистон ССРда кооперация тўғрисида»ги Қонун билан белгиланади. Қонун лойиҳаси жамоа хўжаликлари фаолиятининг ер муносабатларидан келиб чиқадиган хусусиятларини белгилайди, уларни умумхалқ мулки бўлган ердан юқори самара билан оқилона фойдаланишга ундайди.

Қонун лойиҳасида аҳолининг уй-жой, маиший ва бошқа ижтимоий эҳтиёжларини қондириш мақсадида тузиладиган кооперативларнинг, уй-жой қуриш, гараж қуриш, шунингдек, боғдорчилик ширкатларининг, якка тартибда уй-жой қурувчи ширкатларнинг ва бошқа шунга ўхшаш ташкилотларнинг хусусиятлари ҳам белгиланади. Қонун лойиҳаси юзасидан вазирликларнинг 33 идораси, Президент Кенгаши, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ўз таклифларини билдирди. Бунинг учун уларга комитетимиз номидан миннатдорчилик изҳор этишга рухсат этгайсиз.

Маърузамни тугатар эканман, бугун тақдим этилаётган Қонун лойиҳаси Олий Кенгаш тасдиқлаганидан ва кучга киритилганидан кейин кооперациянинг барча шаклларини ривожлантириш учун рағбатлантирувчи қудратли куч бўлади, тангликка қарши дастурни рўёбга чиқаришда ва жумҳуриятимиз иқтисодиётининг барча тармоқларини барқарорлаштиришда муҳим роль ўйнайди, деб умид билдираман.

«ОРТТИРИЛГАН ИММУНИТЕТ ТАНҚИСЛИГИ СИНДРОМИ БИЛАН КАСАЛЛАНИШНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши соғлиқни сақлаш, хотин-қизлар ишлари, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш комитети раиси Ҳ. М. УСМОНОВА маърузаси

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Буюк ўзгаришларга бой ҳозирги даврда жамиятимиз олдида ижтимоий, иқтисодий ва маънавий ҳаётни ўзгартиришдек муҳим вазифа турибди. Зероки, ҳар бир инсон, жамият ва унинг қонун таъсис этувчи парламентининг бугунги кундаги қарори келажакда ўз акс-садосини беради. Жамиятимиз ва парламент олдида ана шундай ҳаётий муҳим масалаларни ҳал этиш лозим бўлиб турган бир пайтда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми, яъни СПИД муаммоси инсоният ҳаёти ва келажагига тобора тажовуз қилмоқда.

Ҳозирги кунда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллиги бўйича эпидемиологик вазият тобора кескинлашиб, мураккаблашиб бормоқда. Бутун дунё соғлиқни сақлаш ташкилотининг (ВОЗ) 1991 йилнинг май ойигача бўлган расмий маълумотига кўра, Ер юзидаги мавжуд 192 мамлакатнинг 177 тасида 323 минг 379 киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланганлиги ва 6—8 миллион нафардан ортиқ киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирганлиги қайд қилинган.

Иттифоқимизда эса касаллик вирусини юқтирганлар сони 1991 йилнинг 1 мартида 1176 кишига етди. Шулардан 594 киши совет фуқаролари, 582 киши эса чет эл фуқароларидир.

594 нафар совет фуқароларидан 54 нафарида касалликнинг клиник белгилари ривожланган. Шулардан 33 киши вафот этган. 594 нафар орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси билан касалланганларнинг 274 нафари болалардир. Бу болалар асосан орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини тиббий муолажа натижасида юқтирганлар. Европа ва Америкада орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланган ва орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирган одамларнинг деярли 70—80 фоизи жинсий алоқа йўли ва гиёҳвандлик натижасида юқтирганлар.

Ҳозирги пайтда мамлакатимизда ҳам орттирилган иммунитет танқислиги синдроми тарқалишига ана шу йўллар сабаб бўлмоқда. Бугунги кунда иттифоқдош жумҳуриятларнинг 13 тасида орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси юқтирилганлиги қайд қилинган.

Хусусан, бизнинг жумҳуриятимизда ҳозирги кунгача 20 киши орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирганлиги аниқланди. Буларнинг 15 нафари чет эллик фуқаролар, 3 киши Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятидан, яна 2 киши Россиядан келган фуқаролардир.

Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирганларнинг кўпчилигида касалликнинг клиник белгилари ривожланиши кузатилмоқда. Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллигининг заминида гиёҳвандлик, фоҳишабозлик, бесоқолбозлик каби ижтимоий ва, шунингдек, соғлиқни сақлаш соҳаси моддий-техника базасининг камқудратли эканлиги каби иқтисодий иллатлар ётади. Ана шу муаммоларни ҳисобга олган ҳолда 1990 йилнинг 23 апрелида «Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллигининг олдини олиш тўғрисида»ги Иттифоқ Қонуни қабул қилинди.

Бу қонунда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси юққан шахсларнинг ҳуқуқий, ижтимоий ва иқтисодий ҳимояси кўзда тутилган. Шундай экан, бизнинг жумҳуриятимизда ҳам ушбу Қонуннинг бўлиши шартми, деган савол туғилиши табиийдир.

Бизнинг фикримизча, Иттифоқ Қонунида кўп муаммолар бор. Биринчи навбатда орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланишнинг олдини олишдаги ҳуқуқий масалалардир. Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вирусини юқтирган шахсларнинг иш фаолиятини маълум даражада чегаралаш, улар ишлаши мумкин бўлмаган соҳаларни белгилаш ва бошқа муаммолар кўзда тутилмаган. Иккинчи томондан, Ўзбекистон жумҳурияти ҳудудидаги аҳолининг ўзига хос миллий урф-одатларини, жумҳурият пойтахти ва кўпгина вилоятларда тарихий обидаларнинг бўлиши ва бу билан боғлиқ бўлган хорижий сайёҳликни, иқтисодий ва ижтимоий алоқаларнинг янги ҳиллари ривожланишини ҳисобга олган ҳолда Ўзбекистон ССРда ушбу Қонунни алоҳида ишлаб чиқиш тақозо этилади.

Қонун лойиҳасини ишлаб чиқишда қўмита аъзолари билан бир қаторда барча тегишли вазирликлар, мутасадди ташкилотлар, бошқармалар, муассасалар ва жумҳурият орттирилган иммунитет танқислиги синдроми маркази ходимлари фаол қатнашдилар. Лойиҳа икки марта комитет мажлисида кўриб чиқилди.

Бу муаммони чуқур ўрганиш учун жумҳурият орттирилган иммунитет танқислиги синдроми маркази ходимлари билан биргаликда вилоятларда текширишлар ўтказилди. Натижада касаллик манбаларини кенг омма орасидан топиш ва уларни соғломлантириш, орттирилган иммунитет танқислиги синдромининг тарқалиш йўллари ва воситаларига қарши курашиш, ҳавфли гуруҳларни аниқлаш ва уларни текширувдан ўтказиш чора-тадбирлари суст эканлиги аниқланди. Шунинг учун қўмита мажлисларида, текшириш ўтказилган вилоятларда бу муаммоларни бартараф қилиш йўллари муҳокама қилинди.

Айни вақтда Қонун лойиҳаси мукаммаллаштирилди.

Сизларга тавсия этилган «Орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланишнинг олдини олиш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳасида Иттифоқ Қонунида кўрсатилмаган бир қатор ҳаётий муаммолар ўз аксини топди.

Чунончи, орттирилган иммунитет танқислиги синдроми вируси юққанлигини аниқлаш мақсадида тиббий текширувдан ўтиш асослари аниқроқ қилиб белгиланган. Бу эса шахсга атайлаб ҳуқуқий ва ижтимоий тазйиқ ўтказишнинг олдини олади.

Ушбу Қонуннинг таъсирчанлигини таъминлаш мақсадида лойиҳага жиноят-процессуал кодексига қўшимчалар киритиш алоҳида 12-моддада акс эттирилди.

Бу билан ҳар бир раҳбар ва тиббий ходимнинг масъулиятини ошириш кўзда тутилган.

Маълумки, орттирилган иммунитет танқислиги билан касалланган ёки вирус ташиб юрувчи шахслар билан хизмат вазифаси юзасидан доимий мулоқотда бўлувчи тиббий ходимлар касбий касалланиш хавфи остидадирлар. Шуни ҳисобга олган ҳолда тиббиёт ходимларига Иттифоқ Қонунида ўз аксини топмаган имтиёзлар белгиланган. Шу билан биргаликда орттирилган иммунитет танқислиги вируси юққанлиги ҳақидаги маълумотларни ошкор қилган тиббиёт ходимлари ва бошқа шахсларни жиноий жавобгарликка тортиш белгиланган. Бу эса шундай маълумотларни фақатгина мутасадди ташкилотларга билдиришни шарт қилиб қўяди.

Қонун лойиҳасининг Иттифоқ Қонунидан яна бир фарқи ҳақида гапирмоқчиман. Касаллик фақат тиббий муассасаларда, тиббий муолажалар натижасида юқибгина қолмай, балки маиший хизмат кўрсатиш соҳасида қўлланиладиган тиббий ва косметик муолажаларни бажарувчи мутахассис ходимларнинг санитария ва гигиена нормаларига риоя қилмасликлари натижасида ҳам ушбу касалликка чалиниш мумкин. Шунинг учун бундай ходимларни ҳам жиноий жавобгарликка тортиш кўзда тутилган.

Муҳим масалалардан яна бири — чет эллик талабалар масаласидир. Улар орасидан орттирилган иммунитет танқислиги синдроми билан касалланган ёки вирус ташиб юрувчиларни ўз вақтида аниқлаб, жумҳуриятимиз фуқаролари орасида касаллик тарқатишларининг олдини олиш чоралари кўрилган. Бундай шахсларни қонуний асосда жумҳурият ҳудудидан чиқариб юбориш кўзда тутилган.

Фақатгина тиббиётнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, жумҳурият миқёсида бир марта ишлатиладиган шприцлар муаммосини ҳал этишнинг ўзи билан орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллиги тарқалишининг олдини олиб бўлмайди. Бизнинг фикримизча, оммавий ахборот воситалари, ижтимоий билимгоҳлар ёрдамида жамиятимиз, айниқса, ёшлар онгини ошириш орқали орттирилган иммунитет танқислиги синдроми касаллигининг олдини олиш мумкин, деб ҳисоблаймиз.

Аҳолининг кўпчилик қисми орттирилган иммунитет танқислиги синдромининг келиб чиқиши, тарқалиш йўллари, касалликнинг клиник белгилари ва олдини олиш чораларидан яхши хабардор эмас. Бу эса орттирилган иммунитет танқислиги синдроми муаммоси бўйича санитария таълими ва тарғибот ишлари суст олиб борилаётганлигидан далолат беради. Шуни айтиш керакки, орттирилган иммунитет танқислиги синдроми тўғрисидаги маълумотлардан, айниқса, ўсмир ёшлар хабарсиздирлар. Ваҳоланки, ёшлар жамиятнинг нозик қатлами ҳисобланади. Шунинг учун Бутун дунё соғлиқни сақлаш ташкилоти аҳолининг ана шу қисми орасида кўпроқ санитария-тарғибот ишлари ўтказишни таклиф этади.

Бугунги кунда энг таъсирчан ва мавжуд восита — санитария маданиятини, соғлом турмуш тарзини тарғибот қилишдир. Шу туфайли касалликнинг олдини олиш ва унга қарши курашишда тиббиёт муассасалари билан бир қаторда барча вазирликлар, хўжалик ва идоралар, энг асосийси, кенг жамоатчилик ва ҳар бир киши онгли равишда, амалий иш билан иштирок этиши керак деб биламиз. Ана шундагина мақсадга эришилади!

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Сизнинг диққатингизга ҳавола этилаётган Қонун лойиҳасида акс эттирилган барча масалалар ҳаётий ва муҳимдир. Уларни қонун сифатида қабул қилиш келажак авлод ҳақида қайғуриш, демакдир.

«ЙЎЛ ҲАРАКАТИ ҚОИДАЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИ КУЧАЙТИРИШ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ҚОНУНИ ЛОЙИҲАСИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон ССР Олий Кенгаши қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комитетининг раиси Э. Ҳ. ҲАЛИЛОВ маърузаси

Ҳурматли халқ депутатлари!

Сизларга маълумки, автомобиль транспортининг аҳамияти тобора ошиб бормоқда, у Ўзбекистон халқ хўжалигини ривожлантиришда катта аҳамият касб этмоқда ва кўпгина оилаларнинг турмушига сингиб бормоқда. Республикадаги жами юкларнинг қарийб 70 фоизи автомобиль транспорти ёрдамида ташилмоқда.

Автомобилдан фойдаланиш кўлами ошган сари, афсуски, унинг салбий оқибатлари ҳам сезиларли даражада кўпаймоқда. Ҳар йили автомобиль фалокатларида 3 мингдан кўпроқ киши ҳалок бўлмоқда, 20 мингга яқин киши турли даражада жароҳатланмоқда.

Бугунги кунда йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш катта ижтимоий муаммо бўлиб қолмоқда.

Ҳозирги пайтда транспорт фалокатлари, йўл ҳаракати қоидаларини бузиш ҳоллари анчагина кўпайди. Ҳар йили давлат автомобиль назорати идоралари йўл ҳаракати қоидалари бузилишининг 3 миллионтадан кўпроқ ҳолатини аниқламоқда. СССР Олий Кенгаши Раёсатининг 1989 йил 6 февралдаги Фармони қабул қилингач, бутун мамлакатимизда бўлгани каби республикамизда ҳам ҳайдовчиларнинг интизоми ёмонлашганини таҳлил маълумотлари кўрсатиб турибди. Ушбу Фармон билан йўл ҳаракати қоидаларини такрор бузганликлари учун қаттиқроқ жазолаш, ҳайдовчи гувоҳномасининг талони бекор қилинган эди. Қолаверса, йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун 10—20 сўм жарима солиниши, бугунги кунда пул қадрсизланиши эътиборга олинадиган бўлса, уни йўлдаги қонунбузарликка қарши курашнинг воситаси деб ҳам бўлмайди.

Ана шуларни ҳисобга олиб, «Йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳаси сизларнинг ҳукмингизга ҳавола этилмоқда. Назаримизда, бу Қонун республикамиз йўлларида тартиб ва хавфсизликни мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Хўш, Қонун лойиҳасида қандай янгиликлар таклиф этилмоқда, деган савол туғилиши мумкин.

Аввало, йўл ҳаракати қоидаларини бузганлик учун жарималар миқдори анча оширилди. Жариманинг кўпайтирилиши ҳайдовчиларни йўл ҳаракати қоидаларини атайлаб бузишдан тияди, улар автомобиль транспортини бошқараётганларида сергак бўлишларига олиб келади.

Йўл қоидаларини такрор бузганлик учун жарималар бир неча баравар оширилди. Йўл ҳаракати қоидаларининг бузилиши устидан назорат ўрнатиш учун ҳайдовчи гувоҳномасига илова қилинадиган огоҳлантириш талони жорий этилади.

Ўзбекистон ССРнинг маъмурий-ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексининг 130 ва 131-моддаларига ўзгартиш ва қўшимчалар киритилмоқда. 130-модданинг биринчи қисмида ҳайдовчиларнинг носозлиги бўлган ва бу носозлик туфайли фойдаланиш ман этилган ёки давлат техника кўригидан ўтмаган транспорт воситасини бошқариши, шунингдек, ҳайдовчилар ва йўловчиларнинг хавфсизлик тасмалари ёки мотошлемлардан фойдаланиш қоидаларига риоя этмасликлари огоҳлантиришга ёхуд йигирма сўм миқдорда жарима солинишига олиб келиши белгиланди.

Аввалги Қонунда худди шундай қоидабузарликлар учун огоҳлантириш ёки беш сўм миқдорда жарима солиш назарда тутилган эди. Фақат носозлиги бўлган ва бу носозлик туфайли фойдаланиш ман этилган транспорт воситасини бошқаргани учунгина ҳайдовчиларга қаттиқроқ жазо берилар эди.

Ушбу моддада ҳайдовчиларнинг носозлиги бўлган ва бу носозлик туфайли фойдаланиш ман этилган транспорт воситасини бошқариши, бу эса йўл ҳаракати хавфсизлиги учун турли даражада хавф туғдириши муносабати билан бундай хатти-ҳаракатларга турли маъмурий жазо берилади.

Модданинг иккинчи қисмида ҳайдовчиларнинг белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилмаган, тормоз системасида ёки унинг бошқарувида носозлиги бўлган ёхуд тегишли рухсатномасиз қайта жиҳозланган транспорт воситаларини бошқариши 50 сўм миқдорида жарима солинишига олиб келиши белгиланган.

Фойдаланиш белгиланган тартибда ман этилган транспорт воситаларини, шунингдек, номер белгилари ўзбошимчалик билан ечиб олинган ёхуд ясама, ўзга усулларда ўзгартирилган номер белгилари бўлган транспорт воситаларини бошқариш 500 сўмдан 1000 сўмгача миқдорда жарима солинишига ёки транспорт воситаларини бошқариш ҳуқуқидан бир йил муддатгача маҳрум этишга олиб келади.

Ғайриқонуний хатти-ҳаракатлар содир этиш мақсадида кўпчилик ҳолларда қасддан давлат номер белгиларисиз транспорт воситаларидан фойдаланган ёки ясама ёхуд ўзга усулларда ўзгартирилган номер белгилари бўлган транспорт воситаларини бошқарган ҳайдовчиларга нисбатан аввал амал қилиб келган қонунларда маъмурий жазолар мутлақо назарда тутилмаган эди. Натижада худди шундай қоидабузарликлар сезиларли даражада кўпайди.

Бундан ташқари худди шу модданинг ўзида транспорт воситаси ташқарига чиқараётган ифлослантирувчи моддаларнинг таркиби, шунингдек, у ишлаётганда чиқарадиган шовқин даражаси белгиланган нормадан ортиқча бўлса, жавобгарликка тортилиши кўзда тутилган. Илгари худди шундай тартиббузарлик учун жазо чораларини қўллаш билан санэпидстанция идоралари шуғулланар эди. Тажриба шуни кўрсатдики, кўпчилик ҳайдовчилар давлат санитария назорати идораларини менсимаганлар, чақириқ бўйича келмаганлар.

Натижада кўпчилик қоидабузарлар амалда жазосиз қолиб кетганлар. Комитетимизда Қонун лойиҳасини муҳокама этиш чоғида 130-моддада прицепли транспортнинг прицепини улашда носозлиги бўлган транспорт воситаларини бошқарганлик учун жавобгарлик белгилаш фикри баён қилинди.

Темир йўллардан ўтиш қоидаларини такроран бузганлик учун жарима миқдорини 500 сўмгача ошириш ҳам таклиф қилинди. Сизга маълумки, бундай қоидабузарлик ниҳоятда оғир оқибатларга олиб келиши мумкин (шунинг учун 132-модданинг 2-қисмидаги «300 сўмгача» деган сўзлар «500 сўмгача» деган сўзлар билан ўзгартирилиши лозим).

Транспорт воситалари ҳайдовчиларининг белгиланган ҳаракат тезлигини ошириб юбориши, светофорнинг тақиқловчи сигналлари ва йўл ҳаракатини тартибга солувчининг тақиқловчи ишораларига бўйсунмаслиги, пиёдалар йўлкасидан ҳаракат қилиши, устунлик берувчи, тақиқловчи ва кўрсатма берувчи йўл белгиларига, йўлнинг ҳаракат қисмида ўтказиб юборишни кўрсатувчи чизиқларига риоя этмаслиги, одам ташиш, транспорт воситаларини қувиб ўтиш, жамоат транспорти тўхтайдиган бекатлар ёки пиёдалар ўтиш жойларидан ўтиш қоидаларини, сутканинг қоронғу даврида ёки кўриш чекланган шароитларда ёритиш асбобларидан фойдаланиш қоидаларини бузиши: огоҳлантиришга (ҳайдовчи гувоҳномасининг талонини компостер билан тешиб бериш орқали) ёки 50 сўмдан 70 сўмгача жарима солишга олиб келади.

Ушбу модданинг биринчи қисмида назарда тутилган ҳуқуқбузарликларни бир йил мобайнида такрор содир этиш 100 сўм миқдорида жарима солинишига ва йўл ҳаракати қоидаларининг билиш-билмаслигини текширишга юборишга олиб келади.

Амалдаги қонунларда авария ҳолатини келтириб чиқарганлик учун фақат 20 сўмдан 50 сўмгача жарима солиш ёки уч ой муддатгача транспорт воситасини бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этиш назарда тутилган эди. Бу эса содир этилган қоидабузарликка яраша жазо эмасди.

Маъмурий ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодекс (130—1, 130—2, 130—3) янги моддалар билан тўлдирилади. Бу моддаларда ностандарт қилиб туси ўзгартирилган (қорайтирилган) ва кўзгусимон ойналар қўйилган транспорт воситаларидан фойдаланиш, шунингдек, ана шундай буюмларни ишлаб чиқарганлик, товуш чиқарувчи ва ёритувчи қурилмалардан фойдаланиш қоидаларини бузганлик учун маъмурий жазо қўллаш назарда тутилади.

Жуда ҳам қорайтириб юборилган ёки кўзгусимон ойналар қўйилган автомашиналарни бошқариш ҳаракат хавфсизлигига жиддий таъсир кўрсатади. Айрим шахсларга йўл ҳаракати қоидаларини бузган ҳолда транспорт воситаларини ҳеч бир жазо олмай бошқариш имконини яратиб беради.

Қонун лойиҳасида маъмурий-ҳуқуқбузарлик тўғрисидаги кодексни 135—1 янги модда билан тўлдириш назарда тутилади. Бу моддада йўл ҳаракати қоидаларини бузиш оқибатида жабрланувчига енгил тан жароҳати етказиш ёки жиддий моддий зарар келтиришга оид жазоларни кўзда тутади.

Амалдаги қонунларда ана шундай хатти-ҳаракатлар учун жиноий жавобгарлик кўзда тутилган бўлиб, уч йилгача озодликдан маҳрум этиш ёки икки йилгача муддатга ахлоқ тузатиш ишларига юбориш назарда тутилган, шунингдек, икки йилгача муҳлатга транспорт воситаларини бошқаришдан маҳрум этиш ёки бундай чорасиз 300 сўмгача миқдорда жарима солиш ҳам қўлланилар эди (208-модданинг 1-қисми).

Суд ва тергов идоралари томонидан бундай жазоларни қўлланиш таҳлил қилиб чиқилди. Шундан сўнг маълум бўлишича, бундай хатти-ҳаракатлар учун айбдорларга нисбатан жиноий иш қўзғатиш рад этилган қарорлар чиқарилар экан. Бундан ташқари ана шундай хатти-ҳаракатлар мутлақо ижтимоий хавфли бўлмай, асосан ҳайдовчиларнинг эҳтиётсизлиги оқибатида содир этилар экан. Одатда жиноий иш қўзғатиш рад этилганлиги тўғрисидаги қарор қабул қилингач, ҳайдовчилар жабрланувчига етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш у ёқда турсин, ҳатто маъмурий жавобгарликка ҳам тортилмайдилар.

Шу муносабат билан йўл-транспорт ҳодисаси рўй берганда транспорт воситасига жиддий моддий зарар етказилса, шунингдек, жабрланувчига енгил тан жароҳати етказилса, жиноий иш қўзғатмай, айбдорни маъмурий жавобгарликка тортиш учун ушбу воқеага доир материалларни суд идораларига бериш вақти етиб келди, деб ҳисоблаймиз. Судларда эса, содир этилган айбнинг қандайлигига қараб, айбдорларга нисбатан 500 сўмдан 2000 сўмгача миқдорда жарималар белгиланади ҳамда жабрланувчига етказилган моддий зарар ўрнини қоплаш масаласи ҳал этилади.

Хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибасини, шунингдек, республикамиздаги жиноятчилик аҳволини ҳисобга олиб, жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш мақсадида милиция ходимларига фуқароларнинг шаъни ва ҳуқуқларини камситмаган ҳолда ҳайдовчилар айрим маъмурий ҳуқуқбузарликларни содир этганларида транспорт воситасини тўхтатиш ва уни кўздан кечириш ҳуқуқи берилмоқда. Шуни таъкидлаб ўтиш керакки, СССР Олий Совети Президиумининг 1989 йил 6 февралдаги Фармони қабул қилингунга қадар маъмурий-ҳуқуқбузарликларга доир Қонунда давлат автомобиль инспекциясининг ходимлари ана шундай ҳуқуқларга эга эдилар.

Ҳайдовчиларнинг ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш, шунингдек, давлат автомобиль инспекцияси идоралари томонидан маъмурий жазолар тўғри қўлланилиши устидан назоратни кучайтириш мақсадида Қонун лойиҳасида (233-модда) давлат автомобиль инспекциясининг инспекторлари 20 сўмгача миқдорда жарима солиши мумкинлиги мустаҳкамлаб қўйилди. Йўлдаги соқчилик хизмати бўлинмаларининг командирлари 100 сўмгача жарима солишлари мумкин. Ундан қаттиқроқ бўлган жазоларни давлат автомобиль инспекцияси бўлинмалари, бўлимлари ва бошқармаларининг бошлиқлари, ички ишлар бўлимларининг раҳбарлари қўллашлари мумкин. Шуни таъкидлаш муҳимки, ана шундай жазолар қўлланилаётганида меҳнат жамоалари ва жамоат ташкилотларининг вакиллари иштирок этишлари мумкин. Борди-ю фуқаро давлат автомобиль инспекцияси идораларининг кўча қоидаларининг бузилишига доир қарорига рози бўлмаса, ана шу ходимларнинг хатти-ҳаракатлари устидан юқори идорага ёки судга мурожаат қилиши мумкин. Йўл қоидаси жуда қўпол равишда бузилганлиги учун йирик миқдорда жарималар солиш, етказилган зарар ўрнини қоплаш билан боғлиқ ишлар судда кўриб чиқилади. Хусусан, транспорт воситаларини маст ҳолда бошқарганлик (133-модда), ҳайдовчилар томонидан йўл ҳаракати қоидалари бузилганлиги оқибатида жабрланувчига енгил тан жароҳати етказганлик ёки анчагина моддий зарар келтирганлик (135—1-модда), бошқариш ҳуқуқидан маҳрум этилган шахслар томонидан транспорт воситаларини бошқарганлик (136-модданинг 3 қисми) ҳамда ҳайдовчиларнинг маст ёки маст эмаслигини текшириб кўришдан бош тортишга доир ишлар (138-модда) лойиҳада суд ваколатига берилган.

Ушбу лойиҳада республика жиноят кодексига жиддий ўзгартишлар киритиш ҳам назарда тутилган. Бу ўзгартишларда транспорт воситаларидан фойдаланиш билан боғлиқ ҳолда содир этилган ҳуқуқбузарликлар учун жарима миқдорини анча ошириш (Ўзбекистон ССР жиноят кодексининг 208-моддаси, 208—4-моддаси) назарда тутилган. Бундан ташқари транспорт воситаларини спиртли ичимликдан, наркотик модда таъсиридан маст бўлган ҳолда ёки ўзгача тарзда маст бўлган ҳолда бошқариш (жиноят кодекснинг 208—1-моддаси) учун 3 йилгача муддатга озодликдан маҳрум қилиш тарзидаги жазо ҳам кўзда тутилади.

Ҳурматли халқ депутатлари, Қонун лойиҳасида манфаатдор ташкилотларнинг ҳамда бир қанча Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг таклиф ва мулоҳазалари ҳам инобатга олинган. Комитетимиз таклиф этилган Қонун лойиҳасини қабул қилишингизни сўрайди.

Ахборот

Сурхондарё

ЯНГИ ДОРИХОНА

Ленин йўли районида аҳоли саломатлиги йўлида ибратли тадбирлар амалга оширилаяпти. Яқинда район марказида фойдаланишга топширилган дорихона ҳам фикримиз далилидир. Хўжаликлардаги 8 та дорихонани бирлаштирган бу уч қаватли янги бино замонавий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган. Абдуқаҳҳор Ҳайиталиев раҳбарлик қилаётган жамоада 20 нафардан зиёд кишн аҳоли саломатлиги йўлида хизмат қилмоқда. Айни пайтда бу ерда дори тайёрлаш ва буюртмалар қабул қилиш бўлимлари фаолият юритмоқда.

ҚАСБГА ИХЛОС

Шеробод районидаги «Узводстройтранс»га қарашли 20-автобазада илғорлар ҳақида гап кетса У. Тожиев номи биринчилардан бўлиб тилга олинади. Бу бежиз эмас. Корхона фахри бўлган тажрибали ҳайдовчи 31 йилдан бери севган касбини ардоқлаб, кам бўлмаётир. Бенуқсон ишлаётган Тожиев ойлик, йиллик режаларини ортиғи билан бажаришга одатланган. Унинг меҳнатлари бир неча бор муносиб тақдирланди.

— Шогирдларим билан бўлган суҳбатда уларга энг аввало техникага ихлос қўйиш, уни худди ўзингникидек ардоқлаш кераклигини уқтираман, — дейди илғор ҳайдовчи. — Зеро шундай қилингандагина юксак меҳнат унумдорлигига эришиш табиийдир.

ҚОРХОНА ҚАД РОСТЛАМОҚДА

Гагарин районидаги «Комсомолобод» давлат хўжалигида мева-сабзавот маҳсулотларини қайта ишлайдиган кичик корхона бунёд этилаяпти. Ҳозир унинг биринчи навбати фойдаланишга топшириш арафасида турибди. У тўла қувват билан ишлай бошлагач, 100 мингдан зиёд шартли банка консерва тайёрлаш имконияти яратилади. Энг муҳими далаларда етиштирилаётган маҳсулотлар беҳуда исроф бўлмайди. Айни пайтда Украина ва Грузия жумҳуриятларидан келтирилган ярим автомат машиналарни ўрнатиш жадал бораяпти.

ЗИЁ МАСКАНИ

Шўрчи шаҳар марказида китоб мухлислари учун хайрли иш амалга оширилмоқда. Бу ерда 75 ўринга мўлжалланган нурхона биносини барпо этиш ниҳоясига етай деб қолди. Янги зиё масканини Сариосиё районидаги механизациялашган 343-кўчма колонна қурувчилари бунёд этмоқдалар.

АҲОЛИ МАМНУН

Термиз шаҳри ҳудудидаги Сурхон заводи ётоқхонаси биносида радио, магнитофон, телефонларни созлайдиган устахона иш бошлади. Азиз Кўмаков, Бахтиёр Аллабердиев, Бўрон Мамбеталиев сингари ўз касби усталарининг буюртмаларни тез ва соз бажаришидан аҳоли мамнун бўлмоқда.

ЁШЛАР ҚУРИГИ

«Ёш пахтакор» совриниучун (Жарқўрғон районида) футбол бўйича ўтказилган мусобақалар ниҳоясига етди. Унда асосан қишлоқ меҳнат аҳли фарзандлари иштирок этдилар.

Мусобақа якунида Термиз районидаги болалар ва ўсмирлар спорт мактаби вакиллари ғолиб чиқишди. Шўрчи райони футболчилари иккинчи, Жарқўрғон районидаги Н. Боймуродов номли жамоа хўжалиги ёшлари учинчи ўринни эгаллашди.

И. ФАЙЗУЛЛАЕВ.

ИСТЕЪДОД НУРГА МУҲТОЖ

Дорилфунун... Унинг оддий ўқув юртлари, институтлардан фарқи борми? Маълумки, жумҳуриятимиздаги бир нечта олий ўқув юртига дорилфунун мақоми берилди. Шулар қаторида Тошкент халқ хўжалиги олий билимгоҳи ҳам бор. Бугунги мусоҳабада сўз шу дорилфунун ректорининг ўқув ва тарбиявий ишлар бўйича муовини, профессор Зокир Йўлдошевга берилди...

— Зокир Йўлдошевич! Халқ хўжалиги олий билимгоҳининг ташкил этилганига бу йил 60 йил тўлади. Шу давр ичида бу ерда қандай ўзгаришлар юз берганн ҳақида маълумот берсангиз.

— Халқ хўжалиги олий билимгоҳи 1931 йили ташкил топган. Ўша кези биринчи курсга молия ва кредит бўйича бор-йўғи 47 талаба қабул қилинганди. Ҳозир 11 факультет, 40 дан ортиқ кафедра мавжуд. Бундан ташқари Андижон, Самарқанд, Қарши вилоятларида бўлимларимиз бор. Бу ерда 50 дан ортиқ фан доктори ва профессорлар, 411 фан номзоди ва доцент хизмат қилаётир. Ўқув даргоҳи ўз бағрига ҳар йили 2500 нафар талабани олади. Бугунга қадар 70 мингдан ортиқ олий маълумотли иқтисодчи тайёрланди. Улар халқ хўжалигининг барча тармоқларида, жумладан, Иттифоқнинг турли ерларида ишлашаяпти. 1981 йил 23 сентябрдаги СССР Олий Риёсатининг қарори билан халқ хўжалиги институти «Халқлар дўстлиги» ордени билан мукофотланди. Ҳозир кундузги бўлимда 6 та, сиртқи бўлимда 2 та, кечки бўлимда 1 та факультетлар мавжуд. Тошкент шаҳридаги 90-мактаб қошида лицей ташкил этилди. Бу алоҳида ихтисослашган мактабга иқтидорли болалар 9-синфдан бошлаб қабул қилинади. Ўқувчилар мазкур мактабни муваффақиятли тугатганларидан сўнг халқ хўжалиги олий билимгоҳига ўқишга кирадилар. Чет эллар билан иқтисодий алоқаларни яхшилаш ниятида «Ташқи иқтисодий алоқа» факультети очилди.

— Янги фаолият кўрсата бошлаган Халқаро иқтисодий алоқа мутахассисларини тайёрловчи куллиёт ҳақида фикрингиз қандай?

— Ҳатто эрамиздан аввал ҳам Туркистон тупроғида пахтачилик, ипакчилик, кулолчилик ва темирчилик, турли маъданлар билан ишлаш тармоқлари ривожланган. Демак, ўша пайтларда чет эллар билан савдо қилиш, тижорат ишларини кенг кўламда ривожлантиришга алоҳида эътибор берилган. Бозор иқтисодиёти сабаб тижорат ишларига яна муҳтожлик сезилди ва ўз-ўзидан бизда ҳам шундай бўлим очишга зарурат туғилди. Ўйлайманки, бундан буён ота-боболаримизнинг азалий удумларини ривожлантиришга ва қўшни мамлакатлар билан дўстлик алоқаларини яхшилашга имконият яратилади.

Бу жуда қувонарли ҳол. Қадимий «ипак йўли»нинг тикланиши йўлидаги ҳаракатлар нафақат инсоннинг моддий манфаатини, шу билан бирга маънавий, яъни руҳий оламини ҳам бойитади, бир-бирларини санъат ва адабиётлари, урф-одатлари билан таништиради. Тобора ривожланиб бораётган соҳаларда эришилаётган улкан тажрибаларини бир-биридан ўрганадилар.

— Бугунги кунда дипломли мутахассислар кўп. Лекин ўзбекларни дунёга танитадиган, иқтидорли иқтисодчи номини камдан-кам эшитамиз. Қулоққа баъзан «кўплар эгаллаб турган лавозимлардан ажраб қолмаслик учунгина номига ўқиб диплом олишади», деган гаплар ҳам чалинади. Шундай фикрларга муносабатингиз...

— Ҳеч кимдан яширадиган гап йўқ. Бугунги кунда чиндан ҳам дипломли кишилар бисёр. Бироқ сиз айтгандай, чет элдаги мутахассислар билан беллашадиганлари оз. Бунинг талай сабаблари бор. Аввало ўрта мактабда мавжуд бўлган камчиликлар. Ўзингиз яхши биласиз, кўклам келиши билан мактаб ўқувчилари қишлоқ хўжалиги ишларига жалб этилардилар. Сўнгра пахта терими... Ҳеч ким ўқувчиларнинг ўқишлари, келгусидаги тақдирлари билан қизиқмасди. Талабаларимиз ҳам баъзан янги йилгача пахта теримида қолиб кетарди. Оладиган билим ҳам шунга яраша бўларди. Буни маъмурият ҳам, ўқувчилар ҳам яхши билардик. Мана, сифатсизлик қаердан бошланган. Агар мактаб ўқувчиларини талаб этилгандай юқори савияда ўқитишса эди, биз учун ҳам юксак даражадаги мутахассисларни тайёрлаш енгил бўларди. Қайта қуриш кўзларимизни очди. Давр иқтидорли мутахассисларни тайёрлаб беришни талаб этаяпти...

Баъзан ўйлаб ўйингга етолмайсан, киши. Дунёвий санъат, адабиёт ва фанга Фарғоний, Ибн Сино, Беруний, Ал-Хоразмий, Улуғбек, Яссавий, Лутфий, Саккокий, Алишер Навоий, Бобур, Нодира, Увайсий, Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носирларни берган эл бугун илму амал бобида оқсаётирми? Йўқ! Буюк боболардай иқтидорлар туғилишига умид қилиб яшаймиз.

Мен Ленин мукофоти совриндори Ҳабиб Абдуллаевни буюк боболаримиз қаторига қўйгим келади. Ҳабиб Абдуллаев нафақат Ўрта Осиёда, ҳатто жаҳонда ўткир аллома эди. Шу ўринда иқтисодчи олимларимиздан Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Саидаҳрор Ғуломов, Мурод Шарифхўжаев, профессорлардан Пўлат Носиров, Аҳмад Ўлмасов ва шулар каби иқтисодчи олимларимиз номини ҳам фахр билан тилга олишни истардим.

— Талабаларнинг моддий ва маънавий аҳволи қандай? Бу борада ижобий ўзгаришлар юз бераяптими?

— Бугунги кундаги ягона мақсадимиз ҳам талабаларнинг моддий ва маънавий аҳволини яхшилашга қаратилган. Ҳозирги кунда улар 120 сўмдан тортиб 150 сўмгача талабалик маошлари олишаяпти. Бундан ташқари ҳар куни овқатланишлари учун 1 сўму 50 тийиндан пул берилаяпти. Олий билимгоҳимизда талабалар учун дўкон очилди. Гуруч, гўшт, ёғ ва бошқа 20 хил маҳсулотлар фақат талабаларга сотилаяпти. Овқатлар арзонлаштирилган. Ётоқхоналарда алоҳида дам олиш хоналари мавжуд ва яхши жиҳозланган.

— Билимгоҳ жамоа хўжаликлари корхоналар билан қандай алоқалар ўрнатган?

— Мантиқан қараганда шундай алоқа ўрнатилиши табиий. Биз халқ хўжалиги ва бошқа ташкилотларга мутахассис тайёрлаймиз. Шундай экан, улар билан алоқада бўлмасликнинг иложи йўқ.

— Ниҳоят, она тилимиз ҳақида гаплашсак. Жумҳуриятимизда ўзбек тилига давлат тили мақоми берилган. Бу соҳа бўйича сизларда қандай ишлар амалга оширилаётир?

— Миллатнинг биринчи белгиси тил. Булбулнинг овозини саъванинг овозига, қарғаникини ҳакканикига тенглаштириб бўлмайди. Ҳаммаси ўзича гўзал. Назаримда инсоният оламида бой, камбағал, олий ё паст табақали тил йўқ. Дунёдаги жуда озчилик гаплашадиган тилга ҳам ҳурмат нуқтаи назаридан ёндашиш ва эъзозлаш керак. Бир тил иккинчи тилни камситар экан, тарих камситилган тилни эмас, камситган тилни қоралаб ўтади. Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилиши, фақат шу тилнинг эмас, умуминсоният тилининг ривожига қўшилган улкан ҳиссадир.

Бизда нуфузли олимлардан иборат тил ҳайъати тузилган. Мен унга раисман. Раҳбарият ташаббуси билан ҳозирги кунда кўпгина ҳужжатлар, буйруқлар ва эълонлар, маълумоту кўрсатмалар ўзбек тилида олиб борилаяпти. Ўтган йилнинг сентябрь ойидан бошлаб «Ўзбек тили ва адабиёти», «Ўзбекистон халқлари тарихи» кафедраси иш бошлади. Шунингдек, рус гуруҳларида ўқийдиган талабаларнинг ўзбек тилини ўрганиши учун шароит яратиш мақсадида синов топширишлари режалаштирилган. Олимларимиз «Иқтисодий атамалар» изоҳли луғатини тайёрлашга, ўзбек тилида дарсликлар, қўлланмалар, ўқув-методик тавсияномалар яратишга киришишган. Ўзбек тилида дарс матни тайёрлаш бўйича қўлланмалар ва ўқув дастурлари яратилган. «Савдо иқтисодиёти», «Ҳуқуқшунослик», «Сиёсий иқтисод», «Математика», «Халқ хўжалиги АСУ», «Саноат ҳисоб-китоби ва таҳлил», «Статистика», «Саноат иқтисодиёти ва режалаштириш» каби кафедраларда ўзбек тилида машғулотлар олиб бориш ва қўлланмалар яратишга жиддий эътибор қилинаётир. Шунингдек диплом ва курс ишлари, синов мавзулари, имтиҳон чипталари ҳам ўзбек тилида тузиб чиқилди.

Шуни ҳам эсдан чиқармаслик кераккн, Ўзбекистон ССРнинг давлат тили тўғрисидаги қонунни тез амалга ошириш зарурлигини тушуниб етмаганлар ҳам бор. Масалан, талабалардан ташқари ўзбек тилини билмайдиган 250 нафар киши ишлайди. Фаолият кўрсатаётган «Ўзбек тили» тўгарагига эса атиги 15—17 нафаргина киши қатнашади. Ўзга тилларни ўрганиш аслида юксак инсоний маданиятга киради. Инсон тил билиш орқали дунёвий одатлар ва анъаналар билан яқиндан танишади. Тиллар доим бир-бирини тўлдиради, бойитади. Кўп тилларни ўрганиш улуғ кишиларга хос хислатдир.

— Самимий суҳбатингиз учун раҳмат.

Суҳбатдош: Ўктам ҲАКИМАЛИ.

Уктам Аминов отамерос ҳунармандчилик касбини кўз қорачиғидек эъзозлаб келаётган кулоллардан. У 15 йилдан бери Қашқадарё вилояти Ульянов районидаги маиший хизмат кўрсатиш бирлашмасига қарашли кулолчилик дўконида меҳнат қилади. Ўз касбини жон-дилидан севган бу қўли гул уста ясаган хум ва кўзалар ёзнинг жазирама иссиғида сувни муздай сақлайди. Бу сопол идишлар айниқса чўлқуварлар учун қимматлидир.

СУРАТДА: моҳир кулол Ў. Аминов ўзи ясаган буюмларни кўздан кечирмоқда.

Б. ИСМОИЛОВ олган сурат.

ТАРБИЯ ЎЧОҒИ

Машариф Худойберганови Урганч район Калинин номли жамоа хўжалигининг 8- ва 9-бригадаси аҳолиси истиқомат қилаётган маҳалла комитетига раис этиб сайлашганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Аммо қисқа давр ичида у каттаю кичикнинг ҳурмат-эътиборига сазовор бўлди. Янги раис маҳалла аҳлининг тўю маъракасини, оилада ўтказиладиган турли маросимларини эсда қоларли даражада ўтказиш учун бор имкониятларини ишга солаётир. Унинг ташаббуси билан никоҳни қайд этиш, янги туғилган чақалоқларга ном бериш тантаналари, шунингдек йигитларни армия сафларига кузатиш кечалари камчиқим, мазмунли ўтказилмоқда. Унда уруш ва меҳнат фахрийлари, маҳалла оқсоқолларидан тортиб оналар ёш оилаларга, ҳарбийга юборилаётган фарзандларига панду насиҳатлар беришиб, оқ фотиҳа тиламоқдалар.

Маҳаллада социал масалалар ҳам ижобий ҳал этилаётирки, бундан кўпчилик мамнун бўлаётир. Жумладан, кейинги бир ярим йил ичида қишлоқда 40 га яқин хонадон телефонлаштирилди. 85 хонадон газ, бир қанча уйлар эса ичимлик сув билан таъминланди. Маҳалла ҳудудидаги йўлларнинг кўпгина қисмига асфальт ётқизилди. Шубҳасиз, бу ишларнинг барчасига М. Худойберганов бошчилигидаги маҳалла комитети аъзолари бош-қош бўлмоқдалар.

Маҳалла комитети фаолиятидаги муҳим йўналишлардан яна бири уруш ва меҳнат фахрийларига ғамхўрлик кўрсатиш, Совет Армияси сафига чақирилаётган ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга кўмаклашишдир. Айтиш мумкинки, бу борада ҳам яхши натижаларга эришилмоқда. Маҳалла комитети қошида тузилган кўнгилли халқ дружинаси аъзолари ҳам жойларда жамоат тартибини сақлаш ишига салмоқли ҳисса қўшаётирлар. Оқибатда маҳалладаги илгариги нотинчликка барҳам берилаётир. Тарбияга муҳтож ёшлар тартибга чақирилмоқда. Бунда маҳалла фаолларининг ҳиссаси катта бўлаяпти. Кексаю ёш эса ана шундай ишларга етакчилик қилаётган жонкуяр инсон Машариф Худойберганов билан ҳақли равишда фахрланишади.

Ш. ЖУМАНИЕЗОВ.

• Спорт • Спорт • Спорт • Спорт

● КУРАШ. СССР халқлари X ёзги спартакиадаси ўйинлари давом этмоқда. Жумҳуриятимиз вакиллари юксак ўринларга кўтарилдилар. Тошкентлик Ф. Аъзамов самбо бўйича баҳсларда (68 килограмм) биринчи ўринни эгаллаб, олтин медаль соҳиби бўлди. М. Шомирзаев кумуш медаль билан тақдирланди. Икки вакилимиз бекободлик Р. Ким, бухоролик Б. Турдиевлар рақиблари билан 3—4-ўринларни бўлишиб олдилар.

Эркин кураш бўйича мусобақаларда полвонларимиздан Э. Юсупов (68 килограмм) шоҳсупанинг иккинчи поғонасига кўтарилиб, кумуш медалга сазовор бўлди.

● БАСКЕТБОЛ. Тель-Авивда хотин-қизлар ўртасида Оврўпо биринчилиги ниҳоясига етди. Унда мамлакатимиз баскетболчилари муваффақиятли қатнашдилар. Улар финалда Югославия терма жамоасини 97:84 ҳисобида мағлубиятга учратиб, қитъа чемпиони бўлдилар.

Акс-садо

БИР ОҒИЗ ШИРИН СЎЗ

Рўзномамизнинг 21 май сонидаги «Аёл қалби» саҳифасида таҳрирсиз хатлар рукни остида 8-синф ўқувчиси Диломнинг «Ширин сўзга интизор» сарлавҳали мақоласи эълон қилинган эди. Орадан шунча вақт ўтган бўлса-да, Дилоромга келаётган мактублар оқими ҳамон тўхтагани йўқ. Ҳаётга эндигина қадам қўяётган қизалоқнинг дарду аламлари шамол янглиғ кўпларнинг қалб дафтарини варақлаганга ўхшайди.

— Мен газетага ҳам, журналистларга ҳам ихлоси йўқ одам эдим. Уларнинг сўзларига ишонмай, аравани қуруқ олиб қочувчилар, дердим. Аммо янглишган эканман. 21 май куни «Қишлоқ ҳақиқати» газетаси мен учун катта сабоқ бўлди. Воқеани батафсил ҳикоя қилиб берай. Одатдагидек улфатлар билан базми жамшид қилаётган эдик. Арақ тугаб қолди. Чаққон йигитлар қаердандир газетага ўроғлиқ 2 та арақ топиб келишди. Дўстларга мен ош бераётган эдим. Шунинг учун мезбон сифатида қадаҳни мен тўлатишим керак эди. Шунда бехос «Аёл қалби» сарлавҳасига кўзим тушди. Ундаги гўзал суратлар эътиборимни тортди. «Ширин сўзга интизор» сарлавҳасини овоз чиқариб ўқидим. Ширакайф дўстлардан бири «Ким экан у, ширин сўзга интизор?» деди. Имзосига қарадим-у юрагим орқага тортиб кетди. Дилором... қизимнинг исми ҳам Дилором эди. Шошиб мақолани ўқиб чиқдим. Нечундир исмини Дилором деб ёзган қизалоқнинг ҳаёти менинг фарзандим қисматига ўхшаб кетди. Кўз олдимга болаларим Дилором, Дилдора, Дилфуза ва Умиджонлар келди...

Уларни икки йилдан бери кўрганим йўқ. Бошқа аёлга ўралашиб, болаларимни эсимдан чиқариб юборибман. Хотиним бечора олдинига кўп югурди. Бирор натижа чиқара олмагач, жим бўлиб кетди.

Ҳозир гап бунда эмас. Мақсадим сизларга раҳмат айтиш. Сиз туфайли оиламга қайтдим. Оталик бахтига ҳеч нарса тенг келмаслигини мақолани ўқиб, уйимизга борганимда болаларимнинг қувончли кўз ёшларида кўрдим...

Ҳаёт тасодифларга бой, дейишади. Қаранг, сизлар сабаб бўлиб оиламга қайтдим. Раҳмат сизларга...

Гапларим кўп, аммо... қувонч билан қайғу орасида бирор нарса ёзолмаяпман. Қувончим — оиламга қайтганим. Қайғум — болаларимсиз яшаган икки йилим.

Энди исмини Дилором деб ёзган қизимга! Сен ҳам бугундан бошлаб менинг қизимсан, чунки сенинг мактубинг сабаб болаларим бағрига қайтдим. Мендек адашган, алданган отанг ҳам бир кун «одам бўлиб» уйингга қайтса, ажаб эмас.

Р. МУҲАММАДЖОНОВ,
Тошкент, Октябрь даҳаси.

— Менинг беш фарзандим бор. Ёшим — элликда, оиламиз билан колхозда ишлаймиз. Қизим Дилором, сенинг пок ва мўрғак қалбингга озор бераётган ўша инсофсиз отангга лаънатлар бўлсин. Агар сўзларинг тўғри бўлса, насиҳатим ҳар қандай ёмон хаёлларни калланггдан чиқариб ташла, онанг ва уканг учун яшашга ҳаракат қил. Худо хоҳласа, онангга насиб этмаган яхши кунларни, бахт ва тинч ҳаётни сен, албатта, кўрасан. Онанг отангга ёмонлик истамадими, демак сен ҳам охирини кут. Отанг ҳам инсофга келар, сизларни тинч қўяр, ахир маҳалла ва «катта»лар сени, онангни хўрлатиб қўймас, қизим. Биз оиламиз билан сенга баҳоли қудрат моддий, ҳам маънавий ёрдам қўлимизни чўзмоқчи эдик, лекин фамилиянгни ёзмаганинг учун иккиланиб, ҳозирча яхши сўз билан сени тинчлантиришга қарор қилдик. Агар адресингни аниқ билсак, албатта ёрдам берамиз.

М. МАШАРИПОВ.
Пискент районидаги Навоий номли жамоа хўжалиги.

— Мен рўзноманинг 21 март сонидаги «Ширин сўзга интизор» сарлавҳали мақолани ўқиб, чуқур ўйга толдим. Нақадар изтиробли, аччиқ аламлар. Тенгдошим Дилоромга юрагимдаги барча ширин сўзларимни, эзгу тилакларимни ҳадя этаман. Бу оғир кунлар ўтади, ҳали олдинда мунаввар тонглар борлигини айтгим келади, сенга, Дилором. Назаримда сен бу бахтга кўп курашиб эришасан. Отанг эса... кечирасан, отанг дегим келмаяпти шу одамни. Бундай ношуд кимсалар жирканч қиёфада орамизда оз бўлсада яшайдилар. Бир кун уларни ҳам фарзандлар уволи тутгай. Ойнинг ўн беши қоронғи бўлса, ўн беши ёруғ. Сенинг жоҳил отанг ҳам бир кун инсофга келиб, афсус чекар. Ахир у ҳам инсон-ку. Унда ҳам юрак бор, виждон бор.

Дилором, онангнинг суянган тоғи сен экансан. Яхши сўзинг, одобу ахлоқинг билан у кишининг юракларига қувонч бахш эт.

**Шаҳноза МУҚИМОВА,
Шаҳрисабз районидаги Фурқат номли мактабнинг 8-синф ўқувчиси.**

— Диломнинг мактубини ўқиб беихтиёр кўз олдимда олти нафар болаларим, чеҳраси ғамгин, меҳрга зор, ширин сўзга интизор, катта оиланинг оғир ташвишларини нозик елкасига юклаб келаётган умр йўлдошим гавдаланиб, менинг ҳам қалбим изтиробга тушди.

Наҳотки, шундай тинч ҳаётда ҳам ўз фарзандлари ва рафиқаси учун ачинмайдиган инсонлар бор бўлса?

Нечун бундай савдолар олдида маҳалла комитетлари, қўни-қўшнилар арзимас гап-сўзлардан, арақхўр отанинг туҳматларидан қўрқиб, тил тишлаб туришади?

Қизим Дилором! Даданг бу қилмишларидан пушаймон бўлиб, сизлардан узр сўрашига ишонаман. Рўзғорнинг бутун оғирликларини бошидан кечираётган аянгга узоқ умр, мустаҳкам ирода, сабру бардош тилайман.

М. ТЎЙЧИЕВ,
Наманган область Поп райони, Уйғурсой посёлкаси.

— Диломнинг отасини айблайман. Агар хотини билан расмий равишда ажралган бўлса, нега болаларини яна азоблайди. Майли, оталик муруввватини дариғ тутиб, нафақа тўламасин. Аммо фарзандларининг ҳам насибасини қирқмасин...

Ҳаёт ниҳоятда мураккаб. Йиллар ва йўллар — одамзоднинг яшаш мезони. Шу йиллар ва йўлларда биз қанча воқеаларнинг гувоҳи бўламиз. Баъзан оддий бир лоқайдлигимиз сабаб яқин кишиларимиз қалбини жароҳатлаймиз. Давлат аҳамиятига лойиқ ишларни уддалаймизу нечундир бағри қон қўшнидан ҳол сўрашга эринамиз. Ахир, биз инсонлармиз-ку! Бир-биримизни суямасак нима қилиб юрибмиз, бу дунёда?

А. БЕГМАТОВ,
Навоий райони.

Муҳаррир Н. ЁҚУБОВ.

Ойнаи жаҳонда

21 ИЮНЬ, ЖУМА

● ЎзТВ I
8.00 «Ахборот».
8.25 «Соғлом бўлай десангиз».
8.35 «Ўсмирлар коинотда». Бадиий фильм (М. Горький номли киностудия).
9.50 «Элга хизмат: талаб ва таклиф».
10.20 Мактаб ўқувчилари учун. «Қувноқ стартлар».
* * *
18.00 Янгиликлар.
18.10 «Артек» қувончлари». Фильм-концерт.
18.40 «Келажагимиз — мактабда».
19.15 «Ўзбекистон». Телевизион киножурнал.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
19.50 «Тетива». Телефильм.
20.00 Адабий театр. Чустий. «Индамаслар диёри».
20.30 Москва. «Время».
21.10 Юнус Ражабий номидаги мақом жамоасининг концерти.
22.00 «Ахборот».
22.25 «Тошкент ишбилармонлар учрашувида».
22.45 «Улар Ватан учун жанг қилганлар». Бадиий фильм. 1-серия («Мосфильм»).
24.00 Эртанги кўрсатувлар тартиби.

● ЎзТВ II
18.00 «Ватан байроғи остида». Телефильм.
18.15 «Уруш сабоқлари».
19.00 «Пульс». Хабарлар.
19.10 «Пойтахтимиз меҳмонлари».
БИШКЕК КЎРСАТАДИ:
20.30 Москва. «Время».
21.10 «Жаниликтар».
21.20 «Мусиқий учрашувлар». Қ. Кулматов.
22.00 Фильмотекамиз хазинасидан. «Иваннинг болалиги». Бадиий фильм (рус тилида).

● МТ I
6.00 «Тонг».
8.35 Мультфильмлар: «Гугуцэ», «Гугуцэнинг партаси», «Гугуцэ — хат ташувчи».
9.05 СССР Давлат телерадиоси симфоник ва эстрада куйлари оркестрининг концерти. Дирижёр — Питтар Тиборис .(АҚШ).
10.05 Мультфильм.
10.15 «Чашмалар».
10.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
11.30 ТСН.
11.45 Солдат қўшиқлари фестивали.
14.00 «Қарилик қувонч бағишлаганда».
14.30 ТСН.
14.45 «Эквилибрист». Телевизион бадиий фильм (А. Довженко номли киностудия).
16.00 «1991 — Моцарт йили».
16.30 Шеърият лаҳзалари.
16.45 Болалар учун фильм. «Швартовларни ечиб юборинг» («Экран»).
18.00 ТСН.
18.15 А. Скрябин. «Экстаза поэмаси». СССР Давлат телерадиосининг Катта симфоник оркестри ижро этади.
18.30 «Номинг ўчсин уруш». Олти серияли совет—герман ҳужжатли фильми премьераси. 5-фильм.
19.00 «Россия тароналари» телерадио танловининг совриндори С. Горшунов ижро этади.
19.10 «Уруш даври қонунларига биноан». Бадиий фильм («Мосфильм»).
20.30 «Время».
21.10 «ВИД» таништиради: «Мўъжизалар майдони», «Музобоз», «Дело», «Эльдорадо», «Шоу-биржа», «Эм-ти-ви».
00.25 ТСН. Халқаро воқеаларга бағишланган сон.
00.45 «Ярим кеча ва яна тонг». Ҳужжатли фильм.
01.15 «Уруш даври қонунларига биноан». Бадиий фильм.

● МТ II
7.00 Ишбилармон кишининг тонги. 8.00 Эрталабки бадантарбия машқлари. 8.20 «Калле ва Бука». Мультфильм. 8.30 «Жонли сайёра». Кўп серияли ҳужжатли фильм. 3-серия (Буюк Британия). 9.25 БССР Давлат Маданият олийгоҳи «Волочовники» ансамбли ижро этади. 9.40 «Русские самоцветы» фирмаси ҳақида ҳужжатли фильм. 10.05 «Ушбу йўлларни биз асло унутмаймиз». РСФСР халқ артисти А. Покровский иштирокида фильм-концерт. 10.50 «Объектив».
* * *
13.30 Болалар учун фильм «Болакайлар». 2-серия.
* * *
18.25 «Биз яшаётган олам». Режиссёр Ю. Ледин фильмлари. «Оқ айиқлар юртида» (Норильск). 19.30 «Ешлик сафда». Телефильм. 19.45 Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.00 Жаҳон бозорининг калити. 20.30 «Время» (сурдо таржимаси билан). 21.10 Коллаж. 21.15 «Инсон. Ер. Коинот».

«ТОШКЕНТ» СТУДИЯСИ КЎРСАТАДИ

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»
(«Сельская правда»)
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском языке.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари —33-44-43, 32-56-21, 33-16-27, 32-54-41, Масъул котиб — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими— 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими —32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими —32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими —32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 33-54-33. 32-56-36, Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Безатиш бўлими—32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

БУЮРТМА № 5566.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.30. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12